

S U B L I M A T E

Lahden ammattikorkeakoulu
Muotoiluinstituutti
Muotoilun koulutusohjelma
Muoti- ja vaatetus suunnittelu

Miska Erland Alexander Viitala
opinnäytetyö
kevät 2017

S U B L I M A T E

suhb-*luh*-meyt

1. Psychology. to divert the energy of (a sexual or other biological impulse) from its immediate goal to one of a more acceptable sociamoral, or aesthetic nature or use.

T I I V I S T E L M Ä

Opinnäytetyöni on Salvador Dalín surrealistisista maalauksista inspiraationsa saanut sukupuoleen sitoutumaton ja sesongiton ideamallisto. Työssäni tutkin sukupuolta biologisena ja sosiaalisena ilmiönä ja sen vaatetuksellisen ilmentämisen keinoja. Biologisesti sukupuolia on vain kaksi, mutta kokemuksia sukupuolesta on yhtä paljon, kuin on ihmisiäkin. Opinnäytetyössäni pyrin löytämään vaatetuksellisen itseilmaisun keinoja myös sukupuolen binäärisen jaon ulkopuolelle jääville henkilöille. Opinnäytetyömallistossani sukupuoleen sitoutumattomat vaatemallit yhdistyvät surrealistiseen tunnelmaan. Lisäksi surrealistinen tunnelma toistuu myös kehittämissäni materiaalinmuokkaustekniikoissa.

Opinnäytetyömallistoni tavoite on tarjota sen katsojalle visuaalisesti kiinnostava kokonaisuus, sekä ottaa kantaa muodin sukupuolittuneisuuteen.

A V A I N S A N A T

sukupuoli-identiteetti, sukupuoliroolit, sukupuolineutraali, surrealismi

A B S T R A C T

My thesis is a seasonless, ungendered collection inspired by the surrealist paintings of Salvador Dalí. I study gender as a biological and social phenomenon and ways to express and interpret it through clothing. From a biological viewpoint there are only two genders but gender identities are unique to every individual. One of my goals is to find ways of self expression through clothing for those who don't feel like they fit in the gender binary. In my thesis collection ungendered clothes merge with surrealist themes. The material manipulation techniques I've created also intensify the overall surrealist feel of the collection.

The main goal of my thesis collection is to offer the viewer a visually stimulating experience and make a statement against the gender divide in fashion.

K E Y W O R D S

gender identity, gender roles, gender-neutral, surrealism

1 JOHDANTO

2 AIHEEN ESITTELY

- 2 . 1 Pohjustusta
- 2 . 2 Tavoitteet
- 2 . 3 Tutkimuskysymykset

3 SUKUPUOLI

- 3 . 1 Biologisesta sukupuolesta sosiaaliseen
- 3 . 2 Sukupuolijako ja sukupuolten stereotypiat
- 3 . 3 Sukupuolikokemuksia

4 VAATTEEN SUKUPUOLI

- 4 . 1 Mikä määrittää vaatteen sukupuolen
- 4 . 2 Sukupuoliroolit ja niiden ilmentäminen vaatetuksella
- 4 . 3 Vaatteen sukupuolisidonnaisuuden häivyttäminen

5 SUUNNITTELUPROSESSI

- 5 . 1 Surrealismi visuaalisena lähtökohtana
- 5 . 2 Moodboard
- 5 . 3 Luonnostelu
- 5 . 4 Kaavoitus
- 5 . 5 Materiaalit
- 5 . 6 Materiaalin muokkaus

6 MALLISTO

- 5 . 1 Sublimate
- 5 . 2 Mallistokartta
- 5 . 3 Asukokonaisuudet
- 5 . 4 Brooder-editoriaali

7 LOPPUPÄÄTELMÄT

LÄHTEET

KIIITOKSET

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni on Salvador Dalín surrealistisista maalauksista inspiraationsa saanut sukupuoleen sitoutumaton ja sesongiton ideamallisto. Työssäni tutkin sukupuolta biologisena ja sosiaalisena ilmiönä ja sen vaatetuksellisen ilmentämisen keinoja. Biologisesti sukupuolia on vain kaksi, mutta kokemuksia sukupuolesta on yhtä paljon, kuin on ihmisiäkin. Opinnäytetyössäni pyrin löytämään vaatetuksellisen itseilmaisun keinoja myös sukupuolen binäärisen jaon ulkopuolelle jääville henkilöille. Opinnäytetyömallistossani sukupuoleen sitoutumattomat vaatemallit yhdistyvät surrealistiseen tunnelmaan. Lisäksi surrealistinen tunnelma toistuu myös kehittämissäni materiaalinmuokkaustekniikoissa.

Opinnäytetyömallistoni tavoite on tarjota sen katsojalle visuaalisesti kiinnostava kokonaisuus, sekä ottaa kantaa muodin sukupuolittuneisuuteen.

2 AIHEEN ESITTELY

2 . 1 P O H J U S T U S

Olen aina kokenut sukupuoliroolit rajoittavina ja hankalina, ja tästä syystä halusin lähteä opinnäytetyössäni tutkimaan perinpohjaisesti mitä sukupuoli oikeastaan tarkoittaa ja mistä eri sukupuoliin liitettävät stereotypiat ja niiden mukanaan tuomat odotukset kumpuavat. Sukupuoli on aiheena erityisen kiinnostava, sillä se vaikuttaa kaikilla yhteiskunnan ja elämän osa-alueilla. Onko mahdollista olla ihminen, olematta sukupuoli?

Lähes kaikkialla maailmassa kulttuurit rakentuvat siten, että ilmiöt ja asiat jaotellaan kahteen, jopa toistensa vastakohtiksi. Jako mieheen ja naiseen, maskuliiniseen ja feminiiniseen koskee kaikkia niin ihmisen ulkonäköön, kuin käyttäytymiseenkin liittyviä piirteitä. Kaikkea tämän kahtiajaon ulkopuolelle jäävää on länsimaisessa kulttuurissa pidetty tabuna ja kaikenlainen sukupuolinen ja seksuaalinen monimuotoisuus on koettu outona, haitallisena ja uhkaavana. Kaikissa kulttuureissa ympäri maailmaa on aina ollut ihmisiä, jotka eivät elä koko elämänsä samassa sukupuolessa, mutta länsimaisessa kulttuurissa tällaisten ihmisten olemassaolo hyväksyttiin virallisesti vasta 1800 ja 1900 lukujen vaihteessa, kun sukupuolijaon ulkopuolelle jäävistä henkilöistä alettiin käyttää nimitystä ”kolmas sukupuoli”. (Hanna Villka 2010, 121.)

2010-lukua tarkasteltaessa, on yleinen käsitys sukupuolesta muuttunut radikaalisti ja etenkin muutaman viime vuoden aikana se on

ollut mullistuksessa. Muotimaailma on ollut suuressa roolissa ihmisten sukupuolikäsityksen uudistamisessa. Nykyään androgyynit mallit ja unisex-vaatetus ovat jo enemmänkin sääntö, kuin poikkeus ja mainonnan kautta nämä ovat tulleet näkyväksi ihmisten jokapäiväisessä elämässä. Vielä kymmenenkin vuotta sitten suhtautuminen seksuaaliseen ja sukupuoliseen monimuotoisuuteen oli paljon varautuneempaa, mutta nykyään voidaan odottaa tavallisen kadun tallaajankin vähintään tiedostavan, että on olemassa henkilöitä, joiden kokemus omasta sukupuolesta ja seksuaalisuudesta ei vastaa perinteisiä länsimaalaisen yhteiskunnan stereotyyppioita ja odotuksia.

Sukupuolta on aiheena kuitenkin edelleen mielestäni ajankohtaista käsitellä, sillä vaatetustarjonta on edelleen vahvasti jakautunut ja ”toisen sukupuolen vaatteisiin” pukeutuminen herättää edelleen paheksuvia mielipiteitä. Myöskin useimmat unisex-mallistot ovat kuitenkin edelleen suunnattu ”miehille ja naisille”, eli perinteisen sukupuolijaon ulkopuolelle jääviä henkilöitä ei ole kuitenkaan huomioitu. Tästä syystä on mielestäni hyödyllistä ja mielekäästä tutkia aihetta lisää ja mahdollisesti löytää keinoja suunnitella vaatteita kokonaan irrallisena sukupuolesta. Tällaiset vaatteet eivät olisi vain miehille ja naisille, vaan kaikille.

2 . 2 T A V O I T T E E T

Tavoitteenani on luoda mallisto, joka leikittelee sukupuoleen sidotuilla vaatetuksellisilla elementeillä ja ottaa kantaa muodin tiukkaan sukupuolijakoon, sekä ilmentää surrealismin teemoja. Pysin mallistoni korostamaan itseilmaisua sukupuolen ilmaisun sijaan ja löytämään tapoja, joilla myös sukupuolen kahtiajaon ulkopuolelle jäävä henkilö voisi tuoda identiteettiään esille.

2 . 3 T U T K I M U S K Y S Y M Y K S E T

Miten sosiaalista sukupuolta ilmennetään pukeutumisella?

Miten häivyttää vaateen sukupuolisidonnaisuutta?

Miten ilmentää surrealismin teemoja vaatemallistossa?

3 S U K U P U O L I

3.1 BIOLOGISESTA SUKUPOOLESTA SOSIAALISEEN

Kuten jo edellisestä luvusta käy ilmi, elämme yhteiskunnassa, jossa lähes jokaiseen asiaan liittyy jossain määrin sukupuolittunut lataus. Kysyttäessä suurin osa ihmisistä vastaa sukupuolia olevan kaksi; mies ja nainen. Sukupuoli yhdistetään biologiaan, mutta sen todetaan määrittävän myös yksilön käyttäytymistä. Ihminen on kuitenkin hyvin monimutkainen olento, eikä sukupuoleksakaan ole kysymys pelkästä biologiasta. Siksi sukupuolen määritelmää onkin syytä tarkentaa jakamalla se biologiseen sukupuoleen (engl. sex), sekä sosiaaliseen sukupuoleen (engl. gender).

Biologinen sukupuoli on se mitä kohtaamastamme ihmisestä usein ensimmäisenä havaitsemme ja rekisteröimme. Luomme pelkästään sen pohjalta tietoisesti tai tiedostamattamme tietynlaisia oletuksia henkilön luonteesta ja käyttäytymisestä. Mutta miten suuri vaikutus biologialla oikeastaan on käyttäytymiseemme ja ajatuksiimme?

Biologia jakaa seksuaalisesti lisääntyvät lajit kahteen sukupuoleen. Ne määritellään siten, että urokseksi kutsutaan sen sukupuolen edustajaa, jonka sukusolut ovat pienemmät ja naaraaksi sen, jonka sukusolut ovat suuremmat. Biologian näkökulmasta katsottuna ainut sukupuolen määrittävä seikka ovat siis erikokoiset sukusolut. Yllättävän monet yksilöiden käyttäytymistä koskevat piirteet eläinkunnassa ovat kuitenkin seurausta juuri sukusolujen erikokoisuudesta. On esimerkiksi yleistä, että naaras panostaa enemmän jälkeläisten kasvattamiseen. Eri yksilöiden välillä esiintyy kuitenkin huomattaviakin eroja ja sen lisäksi juuri ihmisillä on harvinaisen moninaisia ja joustavia sukupuolijärjestyksiä. (Rotkirch 2016, 15.)

Biologinen sukupuoli itsessäänkin voidaan jakaa useaan eri osa-alueeseen. Niitä ovat geneettinen, anatominen ja hormonaalinen sukupuoli. Geneettinen sukupuoli määräytyy syntymähetkellä. Yksilö saa äidiltään aina x-kromosomin ja isältään

joko x- tai y-kromosomin ja näiden yhdistyessä x+x, määräytyy lapsen sukupuoleksi tyttö ja y+x, määräytyy lapsen sukupuoleksi poika. Kromosomiyhdistelmä voi kuitenkin olla myös jokin variaatio näistä. Anatomiseen sukupuoleen kuuluvat puolestaan sukupuolen ulkoiset ja sisäiset rakenteelliset ominaisuudet, sukurauhaset. Naisella näitä ovat klitoris, kohtu, emätin ja munasarjat, miehellä penis, eturauhanen, rakkularauhaset ja kivekset. Geneettisen ja anatomisen lisäksi, sukupuoli on myös hormonaalinen. Kivekset tuottavat testosteronia ja munasarjat estrogeenia ja progesteronia. Hormonien suhde kehossa vaikuttaa siihen kumpaa sukupuolta yksilö biologisesti on. Selkein hormonituotannon sukupuoliominaisuuksia muokkaava vaihe on kasvuikä, etenkin murrosikä. (Vilka 2010, 17-18.)

Yksilön käsitys omasta sukupuolesta on kuitenkin paljon muutakin, kuin vain biologiaa. Siksi sukupuolta tulisikin tarkastella enemmän sosiaalisena kuin luonnollisena asiana. Tällöin puhutaan yksilön sosiaalisesta sukupuolesta, jota voidaan nimittää myös sukupuolirooliksi tai sukupuoli-identiteetiksi. Sosiaalinen sukupuoli on yksilön kokemus omasta sukupuolesta ja viittaa lisäksi sukupuolen kokemuksellisiin, persoonallisiin, sosiaalisiin, kulttuurisiin ja juridisiin ominaisuuksiin. Sosiaaliseen sukupuoleen liittyvät myös käyttäytymisen ominaisuudet, kuten rooli, pukeutuminen, puhetapa, eleet, ilmeet sekä tyyli, jotka vaihtelevat voimakkaasti eri kulttuureissa. Kun sukupuolta tarkastellaan kokemuksena, ei niitä enää olekaan yhteiskunnassamme vain kahta, vaan yhtä monta, kuin on sukupuolen kokijaakin. Tästä syystä voi olla hyvin vaikeaa määrittellä sitä, mikä on mies tai mikä on nainen ja valitsemmekin yleensä itsellemme näennäisesti yksinkertaisimman vaihtoehdon ja nimeämme itseemme sekä ympärillämme olevat ihmiset biologisen syntymäsuupuolen mukaisesti. (Vilka 2010, 18-19.)

3.2 SUKUPUOLIJAKO JA SUKUPUOLTEN STEREOTYPIAT

Yhteiskunta asettaa sukupuolille loputtomasti odotuksia, joita yksilön on noudatettava tunteakseen kuuluvansa tiettyyn sukupuoleen ja tunteakseen yhteenkuuluvuutta tietyn sukupuolen jäsenten kanssa. Jako kahteen sukupuoleen, sekä heteronormatiivisuus voidaan perustella sillä, että sukupuoli on olemassa jotakin varten ja että sillä on tietty ”käyttötarkoitus”. Näin ollen sukupuolet mies ja nainen sekä sukupuoliroolit ovat olemassa suvunjakamista ja yhteiskuntajärjestystä varten. Sukupuolijärjestelmä on yhteiseen sopimukseen perustuva toiminnan malli ja sukupuolittamalla ihminen tekee niin oman ruumiinsa, kuin ympärillään olevat ihmiset ymmärrettäviksi ja hallittaviksi. Ihmiset oppivat hyväksymään kaksijakoisuuden totuutena sekä määrittelemään itsensä jommaksikummaksi sukupuoleksi. (Vilka 2010, 45.)

Sukupuolia tarkastellaan usein kärjistettyjen stereotyyppien kautta. Sukupuolten stereotyyppioilla tarkoitetaan niin sanottua ”tavallisen kansalaisen käsitystä” eli yleistynyttä ja yleisesti hyväksyttyä käsitystä mieheydestä ja naiseudesta. Sukupuolijaon stereotyyppit ovat siis uskomusrakenteita, jotka liitämme miehen ja naisen tyyppilliseen ruumiinrakenteeseen, käyttäytymiseen, sosiaalisiin suhteisiin, harrastuksiin sekä ammattiin. Tyyppillisesti miehet nähdään stereotyyppisesti pidempinä, voimakasrakenteisempina ja vahvempina, kuin naiset. Naisilla on pienemmät kädet, lyhyemmät jalat ja erilainen rinnan muoto. Naisten käyttäytymiseen liitetään hoivaavuus, alistuvuus, heikkous ja tunteellisuus, miesten taas kovuus, aggressiivisuus, järkevyyt ja käytännöllisyys. (Hyypä 1995, 15-16.)

Tehtyämme päätelmän henkilön sukupuolesta, luonnehdimme häntä automaattisesti sukupuolijaon stereotyyppien osoittamalla piirteillä. Ihmisille on tyyppillistä myös määritellä omaa sukupuoltaan vertaamalla sitä sukupuolten stereotyyppioihin sekä kokemukseemme kohtaamiemme ihmisten sukupuolesta. Tätä vertailua tapahtuu läpi elämän, mutta sen asema korostuu teini-iässä,

koska silloin kehossa tapahtuu merkittäviä muutoksia ja aletaan muodostaa omaa sukupuoli- ja seksuaali-identiteettiä. Omaa sukupuolta ja seksuaalisuutta jäsenetään kuitenkin lähes aina suhteessa johonkin tyyppitykseen. Länsimaissa tyyppejä ovat kaksijakoinen sukupuolijärjestelmä ja sen määritelmä miehestä, mieheydestä ja maskuliinisuudesta sekä naisesta, naiseudesta ja feminiinisuudesta. (Vilka 2010, 111.)

Kaksijakoista, sukupuolitettua maailmaa ja sen stereotyyppioita ylläpidetään niin päiväkodissa, perheessä, koulussa, mediassa, taiteessa, urheilussa, tieteellisessä tutkimuksessa kuin kuvissa, joita ne tuottavat tai jättävät tietoisesti tuottamatta. Näin ollen yksilön kaikkia sukupuolen ominaisuuksia tarkastellaan sen ryhmän mukaan, johon hänen oletetaan kuuluvan. Nämä kehoon, pukeutumiseen, ilmeisiin, eleisiin ja tapoihin kohdistuvat odotukset ovat useimmille ihmisille raskaita huolimatta siitä, miksi he sukupuolensa kokevat. Äärimmäisen harva ihminen edustaa tyyppillistä heteroseksuaalista miestä tai naista ja näille sopivia ominaisuuksia. Pahimmillaan stereotyyppit ja odotukset johtavat siihen, että emme kykene ymmärtämään emmekä opi tuntemaan toista sellaisena kuin hän on, vaan suhtaudumme toisiin ihmisiin jonkinlaisina yleiskuvina tiettyyn ryhmään kuuluvista ihmisistä. Stereotyyppit usein myös rajoittavat yksilön mahdollisuuksia ja ohentavat sukupuolisena olemista. (Vilka 2010, 114.)

Toisaalta kaksijakoinen sukupuolijärjestelmä ja siihen kuuluvat stereotyyppit voivat myös mahdollistaa sukupuolen ja seksuaalisuuden vaihtelevuuden, muuntautuvuuden ja joustavuuden. Sukupuolten vivahteilla voi pelata ja leikitellä, ja näin havainnollistaa omaa sukupuolikokemusta niin itselleen kuin ympärillä oleville ihmisillekin. Stereotyyppit siis luovat myös perustoja sille, mitä vasten pohdimme omaa sukupuolikokemustamme ja seksuaalisuuttamme. Toisin sanoen kaksijakoinen järjestelmä mahdollistaa jaon välille jäävän moninaisuuden. (Vilka 2010, 114.)

3.3 SUKUPUOLIKOKEMUKSIA

Cissukupuolinen

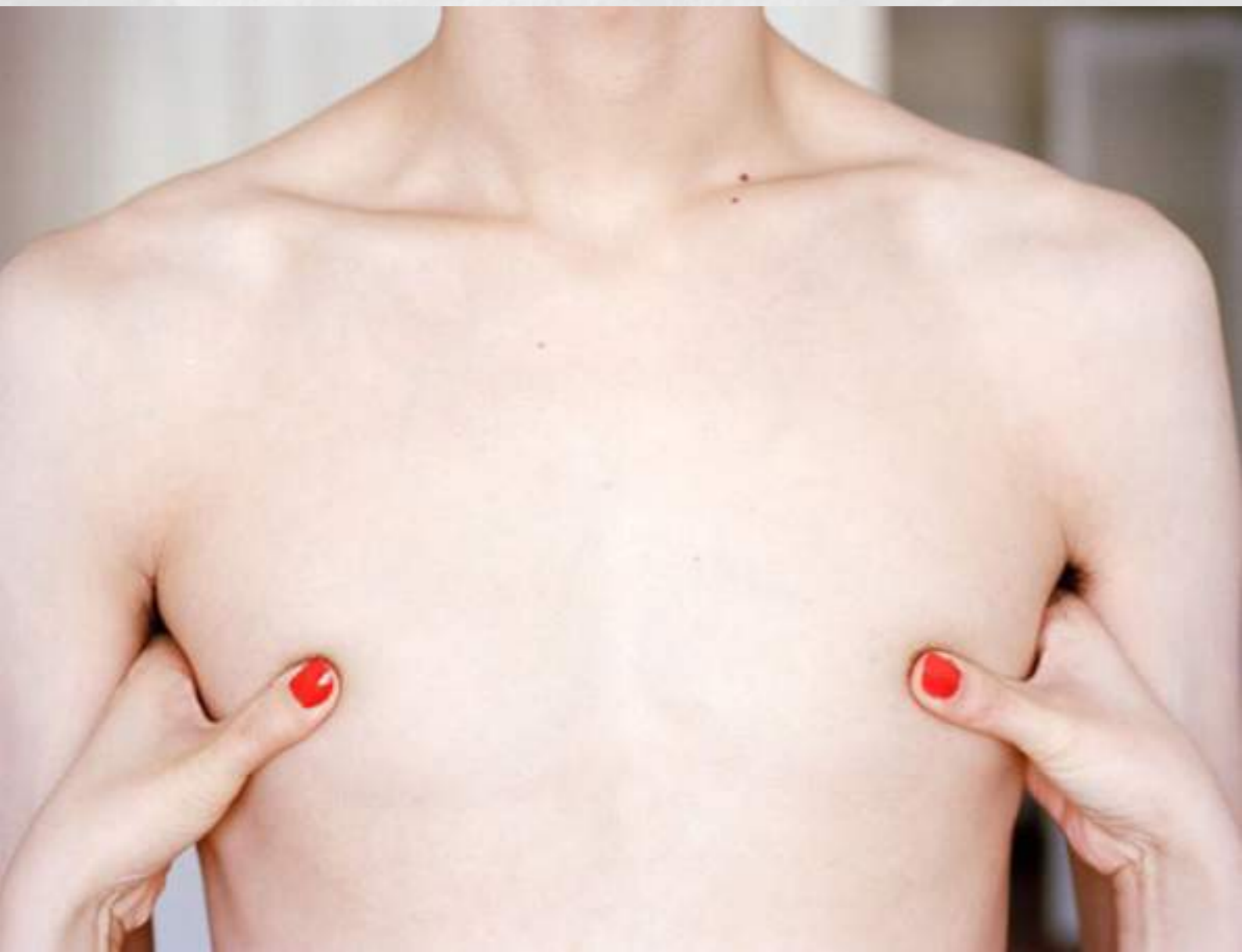
Cissukupuolinen henkilö kokee sukupuoli-identiteettinsä vastaavan syntymässä määriteltyä biologista sukupuoltaan. Cissukupuolinen henkilö haluaa muun muassa pukeutumisellaan ja käyttäytymisellään eläytyä kokemaansa sukupuoleen. Suurin osa ihmisistä on cissukupuolisia; cis-miehiä tai cis-naisia.

Transsukupuolinen

Transsukupuolinen henkilö ei koe omakseen sitä sukupuolta, joka hänelle on syntymässä määritelty ja johon hänet on kasvatettu. Useimmiten transsukupuolinen henkilö kokee kuuluvansa ”vastakkaiseen sukupuoleen” eli biologinen mies on sukupuoli-identiteetiltään nainen tai päinvastoin. Jotkut transsukupuoliset saattavat myös kutsua itseään vain transsukupuolisiksi, eivätkä koe luontevaksi samaistua joko mieheksi tai naiseksi. Jotkut trans-ihmiset saattavat kokea biologisen sukupuolensa luontevaksi, mutta useimmat kuitenkin päätyvät korjaamaan sen kirurgisesti vastaamaan paremmin omaksi kokemaansa sukupuolta. (Vilka 2010, 29.)

Intersukupuolinen

Intersukupuolinen on henkilö, jonka sukupuolta ei olla voitu syntymässä tarkasti määritellä. Intersukupuolisella henkilöllä esiintyy siis vaihtelua geneettisen, anatomisen ja hormonaalisen sukupuolen välillä. Vaihtelu voi tulla ilmi myös vasta murrosiässä. Usein toisen sukupuolen ominaisuudet ja rakenteet ovat edustetumpia kuin toiset ja intersukupuolisen henkilön ulkonäkö voi vaihdella täysin miehisestä täysin naiselliseen. Intersukupuolisuus on kuitenkin enemmänkin biologisen sukupuolen ominaisuus, niin kuin englanninkielinen nimityskin vihjaa, eikä välttämättä määrittele henkilön kokemusta omasta sukupuolestaan. (Vilka 2010, 26)

Transvestiitti

Transvestiitti on henkilö, joka kokee ajoittain halua pukeutua ”vastakkaiselle” sukupuolelle ominaisiin vaatteisiin ja omaksua ”vastakkaisen” sukupuolen rooli. Transvestisuuden katsotaan olevan ahtaan heteroseksuaalisen sukupuolikulttuurin tuottamaa. Usein transvestiitit ovatkin heteroseksuaalisia cis-miehiä tai naisia. Naisten transvestisuus jää kuitenkin kulttuurissamme usein huomaamatta, sillä naisten pukeutumistyyli ovat monimuotoisempia ja anteeksiantavampia, kuin miehillä. Transvestisuus on pysyvä ominaisuus, mutta transvestiittihenkilön halu toteuttaa itseään toisena sukupuolena saattaa vaihdella paljonkin elämän eri vaiheissa. (Vilkkä 2010, 41-44.)

Homeovestiitti

Homeovestiitti on henkilö, joka korostetusti pukeutuu omalle sukupuolelleen ominaisiin vaatteisiin ja pyrkii omaksumaan sen korostuneen tyylin ja roolin. Toisin sanoen Homeovetismi on siis eläytymistä sukupuolijaon stereotyyppioihin. Homeovetismi saattaa aiheutua halusta peitellä toisen sukupuolen ominaisuuksia itsessään. Esimerkiksi sukupuoli-identiteetiltään itsensä mieheksi kokeva henkilö pyrkii peittelemään feminiisiä piirteitä itsessään stereotyyppisellä, ylikorostuneen maskuliinisella käyttäytymisellä sekä pukeutumisella. (Vilkkä 2010, 120.)

Transgender

Transgenderit ovat henkilöitä, joiden kokemus omasta sukupuolesta on monimuotoinen. Transgender-henkilöt eivät koe olevansa pysyvästi ja vakaasti miehiä eivätkä naisia, vaan he kokevat sukupuolensa muuttuvan läpi elämänsä. He saattavat myös tuntea olevansa sukupuolettomia tai, että heillä on samanaikaisesti sekä maskuliinisia että feminiinisiä ominaisuuksia, jotka yhdistyvät eri tavoin. Useimmat transgenderit eivät halua sukupuolenkorjausta, mutta saattavat toteuttaa sukupuolen monimuotoisuutta esimerkiksi pukeutumistyyliellä. (Vilkkä 2010, 40.)

Androgyyni

Androgyyni henkilö ei halua edustaa kumpaakaan sopimuksenvaraista sukupuolta, eli hän on siis sukupuolineutraali. Androgyyni henkilö voi kuitenkin kokea itsensä toisinaan hyvin voimakkaastikin maskuliiniseksi tai feminiiniseksi ja kokea näihin kokemuksiin liitettäviä tunteita tilanteesta riippuen. Androgyynisyydestä on käytetty myös nimitystä kolmas sukupuoli ja sillä on viitattu henkilöihin, jotka ovat jollain tavalla sukupuoliluokkien välissä.

4 VAATTEEN SUKUPUOLI

4.1 MIKÄ MÄÄRITTÄÄ VAATTEEN SUKUPUOLEN

Anatomisesta näkökulmasta katsottuna on äärimmäisen vähän perusteita sille, miksi miesten ja naisten pitäisi pukeutua erilaisiin vaatteisiin. Sukupuolten pukeutuminen olikin hyvin pitkälti samanlaista aina 1300-luvulle saakka, mutta sen jälkeen on vaateen ominaisuuksiin kuulunut sukupuoli. On vaikeaa määrittellä mikä on syytä ja mikä seurausta siinä, miten käsitykset sukupuolten eroavaisuuksista ja niille sopivan pukeutumisen normit ovat kehittyneet. Voidaan kuitenkin olettaa, niiden olleen aikakaudesta toiseen vahvasti vuoropuhelussa keskenään; käsitysten muokatessa pukeutumista ja pukeutumisen muokatessa käsityksiä. Mutta kuka lopulta määrittää vaateen sukupuolen? (Svendsen 2004, 86.)

Vaateen sukupuoli tuntuu usein olevan perustavanlaatuisen osa vaatetta itseään, ikään kuin siihen sidottu ominaisuus tai merkitys. Mistä vaate sitten saa merkityksensä? Voidaan ajatella, että suunnittelija antaa vaatteelle merkityksen. Vaate on syntynyt hänen ajattelunsa lähtökohdista ja kantaa näin ollen suunnittelijan sille määrittämiä merkityksiä. Tämä on kuitenkin ongelmallista, sillä modernin hermeneutiikan käsitysten mukaan taiteilija, tässä tapauksessa suunnittelija, ei ole millään tavalla etuoikeutetussa asemassa oman työnsä ymmärtämisessä, vaan on pelkästään yksi tulkitsija tasa-arvoisena muiden tulkitsijoiden joukossa. Tätä ajattelua tukee myös se, että vaatteisiin liitetty merkitykset muuttuvat olosuhteista riippuen.

(Svendsen 2004, 69.)

Määrittääkö vaateen käyttäjä sitten sen merkityksen? Tämäkin on ongelmallista, sillä vaikka T-paitaan ja farkkuihin pukeutunut henkilö määrittäisi pukeutuneensa virallisesti, ei se silti tee hänen asustaan virallista ympärillä olevien ihmisten silmissä. Näin ollen voidaan olettaa vallan vaateen merkityksen määrittämisestä olevan siis massoilla. Tämäkään ei kuitenkaan ole yksiselitteistä, sillä yleiset käsitykset vaatteiden merkityksistä ovat alati muuttuvia, eivät pysyviä. Esimerkiksi vielä sata vuotta sitten housuihin pukeutunut nainen sai osakseen suurta hämmennystä ja jopa julkista pilkkaa, kun taas nykyään housut nähdään normaalina osana naisten pukeutumista ja ne voidaan nähdä jopa naisellisina. (Svendsen 2004, 70.)

Vaatteelle on siis mahdotonta määrittää kiistattomia merkityksiä, tai edes sitä, mistä vaateen merkitys syntyy. Ei myöskään ole selvää vastausta siihen, kuka sen määrittelee. Näin ollen ei myöskään vaateen sukupuolen voida ajatella olevan kiveen hakattua. Voidaan vain todeta vaatteiden olevan semanttisesti epävakaita, eikä minkään vaateen näennäisen merkityksen voida olettaa olevan osa vaatetta itseään. Vaatteiden merkitykset ovat suoraan sidonnaisia niiden kontekstiin ja jos vaate irrotetaan kaikista konteksteistaan, myös sen merkitys häviää.

4.2 SUKUPUOLIROOLIT JA SUKUPUOLEN ILMENTÄMINEN VAATETUKSELLA

Useimmilla ihmisillä on voimakas tarve tuoda esille omaa sukupuolikokemustaan päivittäisessä elämässä. Sitä voidaan ilmentää muun muassa käyttäytymisellä, puheella, eleillä, ilmeillä, hiuksilla, kynsillä ja meikillä. Ehkä merkitysvivahteiltaan latautunein sukupuoli-identiteetin ilmaisun keino on kuitenkin vaatetus. Niin vaatetuksessa, kuin kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla korostuu sukupuolten dikotomia. On miesten vaatteita ja on naisten vaatteita. Yksilö on siis yhteiskunnan toimesta painostettu ilmentämään sukupuoltaan tietyllä tavalla. Yhteiskunnan painostus perustuu stereotyyppioihin.

Sukupuolijaon stereotyypit määrittelevät tyypillistä mieheyttä ja naiseutta. Oletettuihin sukupuoliominaisuuksiin perustuva kahtiajako eli dikotomia on luokitteluna niin tehokas, että miehisyys ja naiseus käsitetään lähestulkoon kaikkialla maailmassa toisilleen vastakkaisina käsitteinä, minkä seurauksena onkin syntynyt käsite ”vastakkainen sukupuoli”. Dikotomioiden tarkoitus on auttaa ihmistä jäsentämään niin sisäistä kuin ulkoistakin maailmaansa, eikä sukupuolijako ole tässä poikkeus. Mies koetaan yleisessä käsityksessä aktiivisena ja maskuliinisuuteen liitettävät stereotyypit ovat välineellisiä. Miehiset piirteet nähdään keinoina jonkin saavuttamiseksi; mies suuntautuu toimimaan ja pyrkii valtaan. Nainen vastaavasti koetaan passiiviseksi ja feminiinisuuden liitettävät stereotyypit ovat ilmauksellisia. Naisellisten piirteiden nähdään siis suuntautuvan tunteisiin ja ihmissuhteisiin. Stereotyypit muokkaavat ihmisten käsitystä omasta itsestään ja näin ollen myös omaa sukupuolta tarkastellaan sille asetettujen odotusten kautta. (Hyyppä 1995, 19-20.)

Ihanteellinen mieheys sekä naiseus käsitetään käyttäytymiseen liittyvien seikkojen lisäksi voimakkaasti myös ruumiinmuotoina. Ruumiin sosiaalista hyväksyttävyyttä määrittelevät normit ja käytännöt ovat monella tapaa sukupuolittuneita. Mies- ja naisruumiille asetetut ehdot vaihtelevat ja ovat kytköksissä vallitseviin käsityksiin miehuudesta ja naiseudesta sekä ymmärrykseen heidän rooleistaan ja asemastaan yhteiskunnassa. Ihanteellista kehonkuvaa julistetaan kaikissa medioissa, joten myös oma identiteetti muodostuu

ulkonäkökeskeisessä mainontayhteiskunnassamme vahvasti kehon kautta. Vaatetus on kehomme välitön jatke ja sen avulla ihminen ikään kuin uudelleen rakentaa omaa kehoaan. Identiteetti on hyvin pitkälti kytköksissä myös siihen, miten ihminen presentoi omaa kehoaan. Tästä syystä muodilla on erityisen suuri rooli ihmisten sukupuolikäsityksen muokkaamisessa, sillä käsityksemme ideaalista ihmisruumiista ja siitä, mikä on maskuliinista ja mikä feminiinistä, vaikuttaa todella vahvasti kulloinkin valloillaan oleva muoti. Muoti ja ihmiskeho käyvät jatkuvaa vuoropuhelua; muoti muokaten kehoa ja keho muokaten muotia. Vaattet luovat keholle uuden ilmiasun, sillä alastonkin keho nähdään aina vallallaan olevan muodin ihanteiden kautta. Ihmiskeho ei siis oikeastaan koskaan ole täysin alaston. (Svendsen 2004, 75, 77.) (Harjunen 2010, 241.)

On vaikeaa määritellä, mikä on syytä ja mikä seurausta siinä, miten näkemykset vaatetuksesta ja sukupuolesta ovat ajan saatossa muokkaantuneet, mutta niin henkiset, kuin fyysisetkin sukupuoli-ihanteet näkyvät nykyaikaisessa pukeutumisessa monin tavoin. Miesten pukeutuminen on paljon käytännöllisempää, kuin naisten. Esimerkiksi juhlapukeutumisessa pukukoodit tarkoittavat miehillä yleensä yhdenmukaista univormua, ja samaa asua on soveliasta käyttää uudestaan ja uudestaan, kun taas naisten odotetaan käyttävän asunsa valitsemiseen enemmän luovuutta, ja naiselta jopa odotetaan aina uutta asua. Tästä syystä myös naisten muodin muutokset ovat nopeampia. Kuten aiemmin mainitsin, on vaatetus ja sukupuolisilta merkityksiltään hyvin latautunutta ja tästä syystä lähestulkoon kaikki vaatetuksen elementit viittaavat jompaankumpaan sukupuoleen. Erityisen maskuliinisena nähdään miesten pukeutumisessa totta kai puku, sillä puvulla on suora yhteys valtaan, joka nähdään edelleen vahvasti miehisenä ja miehen viehättävyyttä lisäävänä ominaisuutena. Puvun lisäksi erityisen maskuliinisina nähdään erilaiset univormut, sillä ne yhdistyvät puvun tavoin valtaan, mutta myös suorasekkäisyyteen, jämäkkyyteen, sekä järjestelmällisyyteen. Myös kaikenlaiset työvaatteet yhdistyvät miessukupuoleen, sillä miehet ovat toimijoita ja tekijöitä; aktiivinen

vastine naissukupuolen passiivisuudelle. Miesten pukeutumiseen liitettävät värit ovat ajattomia ja yleensä tummia. (Svendsen 2004, 86.)

Erityisen feminiinisenä nähty vaatetus onkin hyvin pitkälti vastakohta edellä mainituille. Naisellisina pidetään vaatteita, joissa ei työskennellä. Hennon kauniit materiaalit, vartalonmyötäiset siluetit, sekä kaikenlainen koristeellisuus. Tyypillisimmin naisellisina pidetään puuterimaisen vaaleita sävyjä. Ainut vahvasti naissukupuoleen liitettävä työvaate on esiliina, mutta nykyään se on hyvin tavallinen myös miesten käytössä. Kuitenkin miestenvaatetuksesta poiketen, on yhä nykyäänkin vaatteita, joita länsimaisessa kulttuurissa pidetään pelkästään naistenvaatteina. Hameeseen tai mekkoon pukeutuva mies saa osakseen suurta sosiaalista paheksuntaa, mikä on osoitusta siitä, että feminiiniset piirteet ja naissukupuli nähdään edelleen vähempiarvoisina suhteessa miessukupuoleen ja maskuliinisiin piirteisiin. Toki on olemassa myös vaatekappaleita, joihin ei liity sukupuolista latausta. Tällaisia ovat esimerkiksi kimono, jota ovat käyttäneet Aasian kulttuureissa kautta aikain niin miehet, kuin naisetkin. Toki väreissä ja materiaaleissa on esiintynyt variaatiota, mutta malli ja käyttötapa ovat kuitenkin samankaltaiset sekä miehillä, että naisilla. Toinen esimerkki on lappuhaalarit. Ne ovat toimineet yleistymisestään lähtien työvaatteena molemmille sukupuolille. Ne ovat myös suosittu lastenvaate.

Sukupuolten vaatetukselle tyypillisimmät muodot ja sukupuolten kehonmuotojen stereotypiat nykyajan yhteiskunnassa voidaan parhaiten tiivistää sukupuolista käytettävään symboliikkaan. Esimerkiksi sukupuolitettujen WC-tilojen symboleissa naisfiguurilla nähdään edelleen olkapäistä alaspäin levenevä a-linjainen mekko, kun taas miesfiguurin muoto on laatikkomainen, hartioiden muodostaessa kehon leveimmän kohdan. Joissakin tapauksissa miestä saatetaan symboloida myös naiselle vastakkaisella käännettyllä kolmiolla. Tästä voidaan tehdä johtopäätös sukupuoliin stereotyyppisesti liitettävistä kehon osista. Miehillä korostukselle alttiita ovat ja ovat lähes aina aikojenkin saatossa olleet hartiat ja naisilla huomiota on kiinnitetty rintoihin ja lantion seutuun ja näiden suhteeseen vyötäröön (Svendsen 2004, 86). Kiinnostavaa on kuitenkin se, että naisilla nämä viehättävinä pidetyt kehonmuodot ovat naisfiguurilla peitettynä. Vaikka biologista naisen kehoa objektisoidaankin nyky-yhteiskunnassa edelleen paljon enemmän, kuin miehen, on se tässä, ehkä kaikkein tunnetuimmassa biologista naista

kuvaavassa symbolissa, poissa näkyviltä.

Ainoana, stereotyyppisen miehen ja naisen erottava piirteenä, toimii siis edellä mainitussa symboliikassa naisen runsas helma. Vaatetuksella voisi siis näiden symbolien perusteella katsoa olevan jopa tärkeämpi rooli henkilön sukupuolen määrittämisessä, kuin millään muulla. Jos henkilö haluaa mukautua vallalla olevaan käsitykseen sukupuolestaan, vaaditaan häneltä jatkuvaa sukupuolen presentaatiota, niin itselleen, kuin muillekin. Sukupuolen voisi siis katsoa olevan nyky-yhteiskunnassa tuotteistettu ja sen pääasiallisia tuotteita ovat vaatteet. (Lönnqvist 2008, 230.)

Kuitenkin ilmiöillä on aina vastailmiönsä, ja näin myös ryhmämuodin tai massamuodin vastapainona on henkilökohtainen muoti; yksilön tarve erottua toisista. Erilaiset, erityisesti nuorison suosimat alakulttuurit, ja niille kullekin tyypillinen vaatetus, ovat jo vuosikymmenten ajan herättäneet keskustelua sukupuolille soveliaasta käyttäytymisestä ja vaatetuksesta. Vaatetuksen merkitys on korostunut erityisen vahvasti esimerkiksi homoseksuaalisessa kulttuurissa ja transvestismissä, sekä niihin liittyvässä autoeroitiikassa. Vaate saattaa toimia vallan ja alistamisen, salaisten toiveiden, fantasioiden, polarisaatioiden ja transformaatioiden, protestin ja vapaudenhalun, palvonnan ja nautinnon symbolina. (Lönnqvist 2008, 92, 234.)

Esimerkiksi transsukupuoliselle henkilölleomaksi kokemansa sukupuolen vaatteisiin pukeutuminen saattaa olla hyvin tärkeä osa omaa identiteettiä ja, siinä missä sukupuolenkorjausleikkauskin, keino rakentaa ruumis erilaiseksi suhteessa vastakkaisen sukupuolen ruumiiseen ja siten performoida omaa sukupuolikokemustaan. Kuitenkin on myös niitä henkilöitä, jotka eivät koe kuuluvansa kumpaankaan vallitsevaan sukupuoleen. Tällaisen sukupuoli-identiteetin ilmentämiseen on vielä nykyäänkin tarjolla vaatteita todella rajallisesti. Tällaisia olisivat esimerkiksi vaatteet, joista on häivytetty voimakkaasti sukupuoleen sidonnaiset elementit. (Juvonen 2010, Kinnunen 232.)

4.3 VAATTEEN SUKUPOOLISIDONNAISUUDEN HÄIVYTTÄMINEN

Haluan suunnittelemissani vaatteissa lähteä tutkimaan ja myös tietyllä tavalla häivyttämään sukupuolisidonnaisuutta. Ensin on kuitenkin mietittävä, mitä sukupuolisidonnaisuus vaatteessa tarkoittaa. Edellisessä luvussa mainitsin vaatekappaleita, jotka ovat kulttuurissamme erityisen sukupuolisesti värittyneitä. Tietyn vaateen ominaisuuden tai esteettisen elementin ei kuitenkaan voida ajatella säilyttävän sukupuolista merkitystään uuteen kontekstiin siirrettynä, sillä vaateen sukupuolisidonnaisuuden voidaan nähdä olevan osa sen merkitystä ja näin ollen sen syntyperä on hyvin vaikeasti määriteltävissä. Toisin sanoen tiettyä vaateen piirrettä ei siis voida suoraan yhdistää tiettyyn sukupuoleen tai tiettyyn sukupuoleen liitettävään piirteeseen, vaan esimerkiksi miesten puku yhdistyy valtaan vasta sen kautta, että se yhdistetään miessukupuoleen, jonka ominaisuuksiin liitetään toiminnallisuus, päämäärätietoisuus ja valta. Pelkkä yksittäinen miesten puvun elementti ei näin ollen saa samaa merkitystä, kun se on siirretty johonkin uudenlaiseen vaateeseen.

Koska sukupuolisesti latautuneessa ilmaisussa kehon muodot ja niiden eroavaisuudet ovat suuressa roolissa, on sukupuolisidonnaisuuden häivyttämisen luonnollinen ensimmäinen askel irrottaa vaatteet kehosta, lisäämällä niihin volyyymia. Vaatteet saattavat jäljitellä kehon muotoja liioitellusti, paljastamatta kuitenkaan alla olevaa kehoa. Kuitenkin, kun kuljetaan sillä häilyvällä rajalla käsityönä tehdyn vaateen ja taideteoksen välillä, vaatetta määrittävänä asiana voidaan nähdä valmiin tuotoksen edes jonkinasteinen puettavuus

ja käytettävyys. Tällöin on esimerkiksi alaosia valmistettaessa huomioitava tietyissä määrin ihmiskehon rajoitteet.

Sukupuolesta johtuvien vartalonmuotojen eroavaisuuksien lisäksi on otettava huomioon yksilölliset vartalonmuotojen erot. Kuten aiemmin jo mainitsin, esiintyy yksilöiden kehonmuotojen välillä suurempaa vaihtelua, kuin eri sukupuolten kehonmuotojen välillä. Sukupuoleen sitoutumatonta vaatetta suunniteltaessa on siis syytä määrittää edes jonkinlaiset raamit sille, millaisille kehoille vaate on tarkoitettu. Totta kai olisi mahdollista valmistaa myös vaatteita, jotka on mahdollista pukea jokaiselle maailman ihmisyksilölle, mutta tarpeeksi kiinnostavan visuaalisen kokonaisuuden aikaansaamiseksi haluan sisällyttää mallistooni vaatemaleja mahdollisimman monipuolisesti.

Koska haluan suunnittelemallani mallistolla myös lähteä kyseenalaistamaan vaatetuksen tiukkaa sukupuolijakoa, on mielestäni olennaista myös sisällyttää joitakin voimakkaasti sukupuolittuneita elementtejä suunnittelutyöhöni. Haluamani viestin välittämiseksi on mielestäni perusteltua myös korostaa näitä elementtejä, sekä liioitella ja leikitellä niillä. Uskon, että sukupuolisidonnaisuutta vastustava ideologia välittyy tehokkaimmin juuri korostuksen ja häivyttämisen tasapainon kautta. Mikä olisikaan tehokkaampi tapa osoittaa sukupuolittuneisuuden hauras luonne, kuin materiaalia tai mittasuhteita vaihtamalla saada jokin hyvinkin voimakkaasti sukupuoleen sitoutunut vaate kadottamaan kyseisen assosiaationsa.

5 SUUNNITTELUPROSESSI

5.1 SURREALISMI VISUAALISENA LÄHTÖKOHTANA

Surrealismi on määritelty puhtaana, psyykkisenä automatismina, jonka avulla on tarkoituksena suullisesti, kirjallisesti tai muilla tavoin ilmaista ajatuksen todellista prosessia. Ajatuksen määräysvaltaa, ilman minkäänlaista järjen harjoittamaa kontrollia ja samalla kaikkien moraalisten ja esteettisten ennakkoluulojen ulkopuolella (Taschen 1979, 40). Merriam-Webster-sanakirja taas määrittelee surrealismin periaatteiksi, ideoiksi tai käytännöiksi, joissa tuotetaan fantastista tai omituista kuvastoa taiteen, kirjallisuuden, elokuvan tai teatterin keinoin, hyödyntämällä luonnottomia tai irrationaalisia vastakkainasetteluja ja yhdistelmiä.

Arkikielessä surrealismi on tullut tarkoittamaan vainoutoata järjetöntä. Alkujaan surrealisminei ollut tarkoitus muodostaa kuvataiteellista koulukuntaa ja ajatus surrealistisesta maalaustaiteesta nähtiin ongelmallisena, jopa mahdottomana. Ensimmäiset surrealistit olivat nykymääritelmän mukaan kirjailijoita, ja pyrkivät enemmänkin provosoimaan esiin uusia tapoja nähdä arkitodellisuus, kuin luomaan todellisuuden illuusioita jäljittelyn tai fiktion avulla. Ehkä tunnetuin surrealismin oppi-isä, André Breton (1896-1966), luonnehti surrealismia ”romantiikan tarttuvaksi hännäksi”. (Kaitaro 2001, 9-10.)

Koska tarvitsin tekemäni tutkimuksen ohelle nimenomaan visuaalisen tutkimuksen kohteen, päädyin surrealistisen tunnelman saavuttamiseksi

keskittymään surrealistiseen maalaustaiteeseen. Surrealistinen maalaustaide ei kuitenkaan muodosta yhtenäistä, tyylin perusteella tunnistettavaa koulukuntaa, vaan sen kirjo ulottuu Salvador Dalín naturalismista abstraktia ekspressionismia lähentelevään Jean-Paul Riopelleen (Kaitaro 2001, 10). Niinpä visuaalisen tutkimuksen kohdetta oli syytä edelleen rajata ja päädyinkin lopulta keskittymään pelkästään Dalín surrealistisiin maalauksiin, sillä ne edustavat itselleni parhaiten niitä surrealismin teemoja ja tunnelmia, joita haluan myös mallistollani viestiä.

Salvador Dalí (1904-1989) oli espanjalainen taidemaalari, kuvanveistäjä ja elokuvakäsikirjoittaja. Dalín maalauksissa itseäni viehättävät niiden unenomainen realismi, pahaenteisyys ja kieroutunut seksuaalinen lataus. Maalauksissa tutkiskellaan paljon myös sukupuolta ja erotiikkaa, mikä liittyy ne opinnäytetyössäni tekemäni tutkimukseen. Dalílla on myös tapana maalauksissaan analysoida eroottisina nähtyjä biologisen sukupuolen tunnusmerkkejä rinnastamalla ne esineisiin. Myös opinnäytetyömällistoni värimaailma perustuu monien maalausten monokromaattiseen yleisilmeiseen ja niissä esiintyviin lämpimiin punaisen, keltaisen ja okran sävyihin, sekä murrettuihin valkoisiin ja vaaleanruskeisiin.

5.2 MOODBOARD

5.3 LUONNOSTELU

Aloitin suunnitteluprosessini muotoilemalla valmiita vaatteita nuken päälle. Kauluspaita on historiallisesti ollut peruselementti niin miesten, kuin naistenkin pukeutumisessa vaihtelevissa muodoissa. Itse näen sen yhtenä hyvin tunnistettavista ns. perusvaatekappaleista. Myös sen voimakas assosiaatio miestenpukeutumiseen kiinnostaa minua. Tästä syystä päätin aloittaa muotoilun juuri kauluspaitoja käyttämällä. Pyrin unenomaiseen tunnelmaan, muokkaamalla ja vääristämällä paitojen muotoa, mutta samalla säilyttämällä sen tunnusomaiset elementit ennallaan. Tein myös kokeiluja paitojen yhdistämisestä ja etsin uusia tapoja pukea perinteisen mallinen paita. Paitojen lisäksi etsin naista kuvaavan symbolin innoittamana suoraa ja alaspäin levenevää muotoa yhtenäistä kangaspalaa nukenpäälle pukemalla.

Nuken päälle luonnostelluista muodoista jatkoin luonnosteluun piirtämällä. Hain lisämaustetta

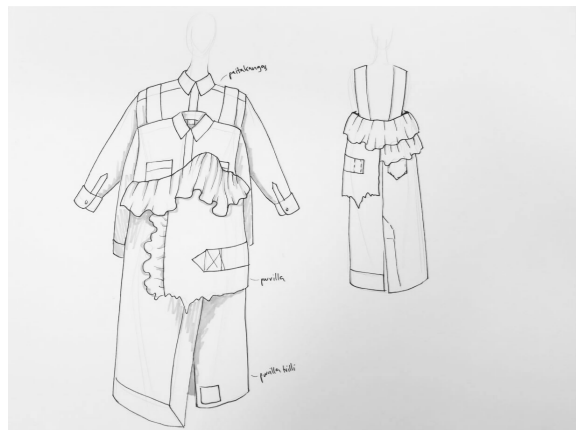
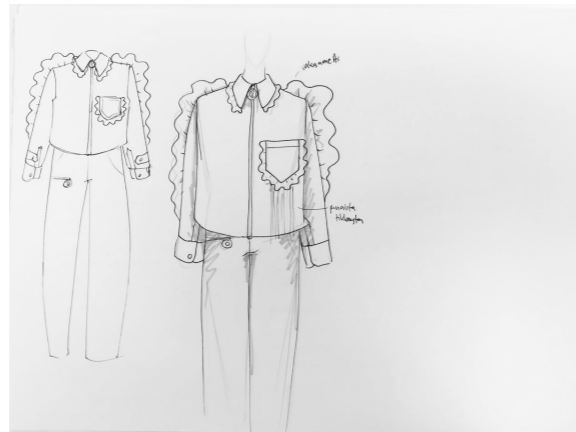
luonnoksiini lainaamalla elementtejä satunnaisista vaatekappaleista, jotka omasta mielestäni liittyvät vahvasti jompaankumpaan sukupuoleen tai ovat jossain määrin sukupuolineutraaleja. Tällaisia ovat esimerkiksi hyvin maskuliinisina pitämäni nyrkkeilyhousut ja leveillä pystykäänteillä varustetut takit, hyvin feminiinisinä pitämäni esiliinat ja olkaimelliset mekot ja runsaat helmat, sekä sukupuolineutraaleina näkemäni kimonot ja lappuhaalarit. Surrealismin teemoja noudattaen etsin luonnostellessa myös dekonstruoituja ja vääristyneitä muotoja. Aluksi ajatuksenani oli rajata koko mallistoni väripaletti vain valkoisen ja vaaleanruskean eri sävyihin kirkkaan punaisin tehostein, mutta Dalín maalausten innoittamana päädyin lisäämään myös lämmintä punaista ja keltaista.

muotoilukokeiluja

luonnostelua paperille puuväreillä

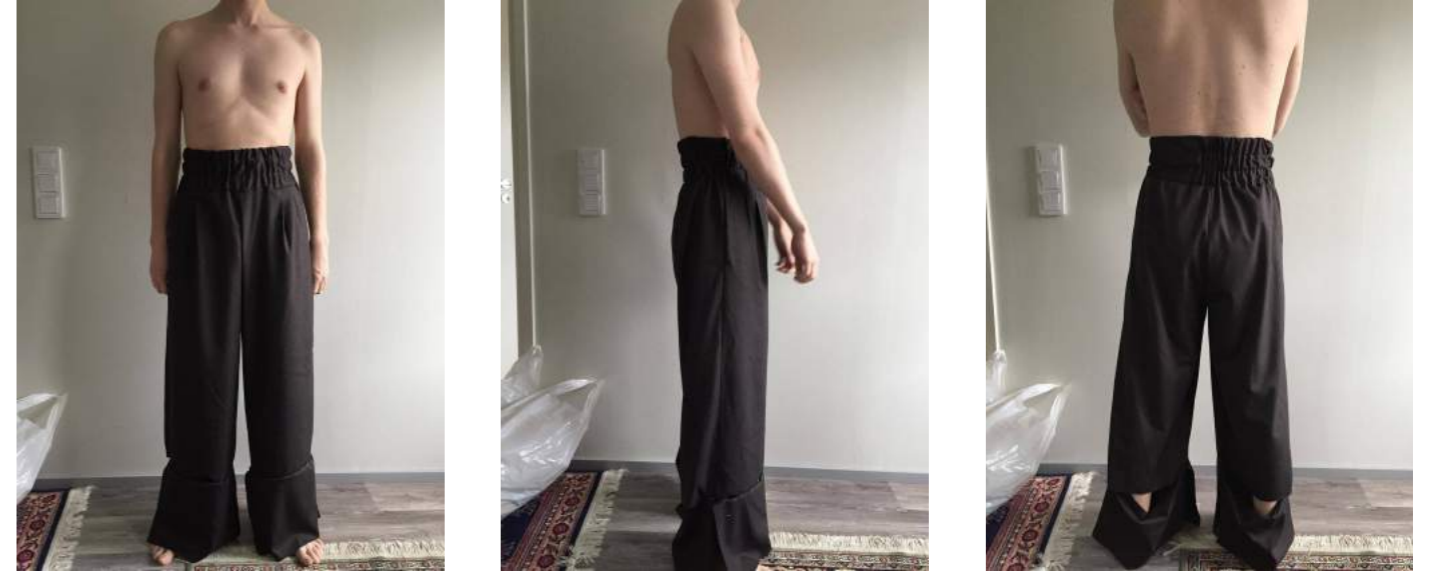
5.4 KAAVOITUS

Muotoilun ja luonnostelun pohjalta aloitin kaavoituksen. Aiheeni mukaisesti en halunnut lähteä liikkeelle joko miesten tai naisten peruskaavasta, vaan käytin molempia tuotteesta riippuen. Halusin lopullisten tuotteiden sopivan kaikille sukupuolille, joten istuvuudessa oli huomioitava vartaloiden eroavuudet.

Aloitin kaavoituksen housuista, koska epäilin niidentuottavaneniten ongelmia. Nyrkkeilyhousuista lainattu vyötärönauha osoittautui käytännölliseksi, sillä se mukautuu vartalon muotoihin ja pitää housut tukevammin ylhäällä, kuin vain yksinkertainen kuminauhavyötärö tekisi. Halusin antaa erikoiselle vyötärönauhalle tilaa ja pidin housujen mallin muuten melko yksinkertaisena, muutamia väljyyssvariaatioin. Lopuksi kokeilin samalla kaavalla housumallia, jossa vyötärönauha on jätetty pois ja housut pysyvät ylhäällä olkainten avulla.

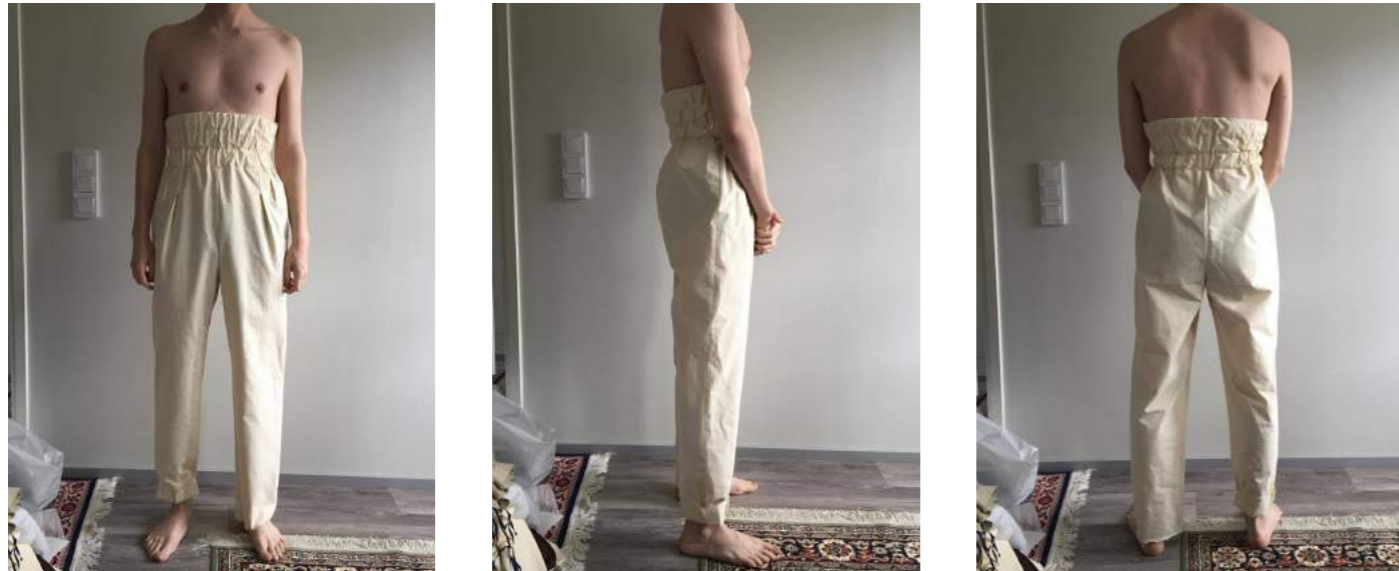
Pidin siitä, miten monenlaisille vartaloille housut voitaisiin pukea ja päädyin käyttämään niitä myös lopullisissa asukokonaisuuksissa.

Malliston siluettit halusin yleisesti pitää väljinä, tutkimukseni aihetta mukaillen. Miesten takista inspiroituneissa takeissa liioittelin moutoa ja kokoa todella paljon väärisyneen ja unenomaisen tunnelman saavuttamiseksi. Mekoissa ja haalarimekoissa hain alaspäin levenevää ja runsasta siluettia ja lisäsin volyyymia laskostuksella. Suosin olkaimellista, suoraa ja väljää mekkomallia, koska se on puettavissa kaikille ja sen pituutta on helppo säätää olkaimia säätämällä. Bomber-takin prototyypin ja kaavaan olin tyytyväinen, mutta päädyin lopulta jättämään takin pois lopullisista asukokonaisuuksista, sillä mielestäni se oli malliston muihin tuotteisiin ja yleistunnelmaan liian street-henkinen.

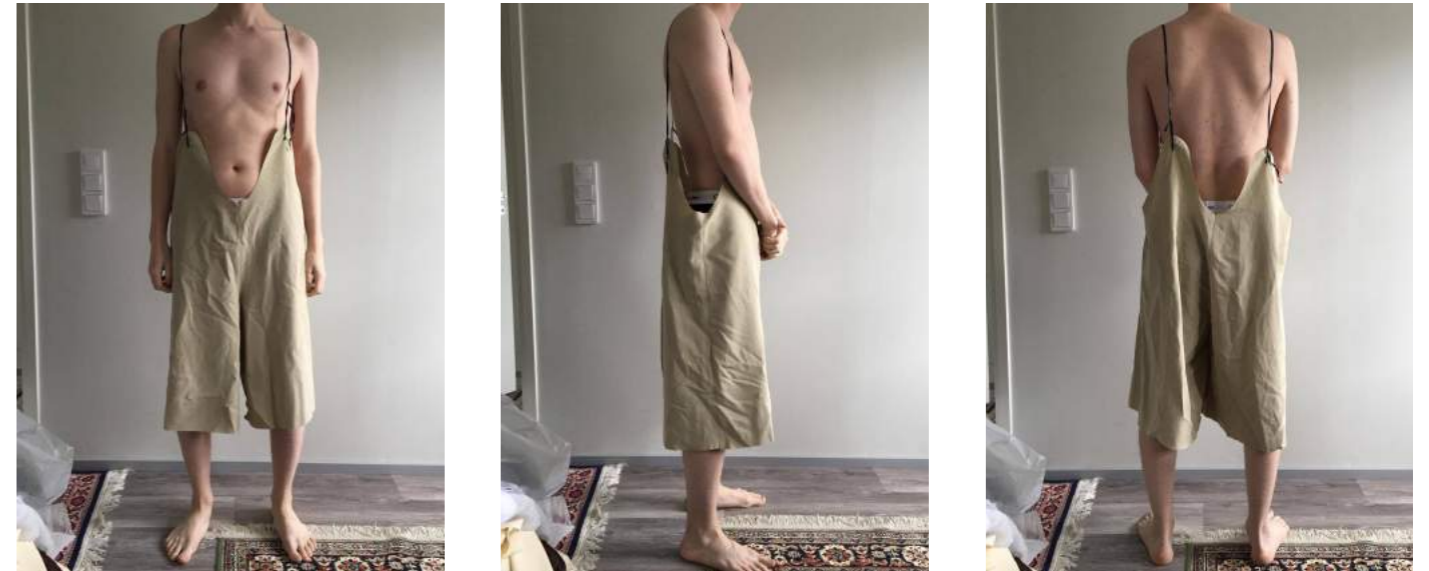

Toisessa housuprototyypissä korjasin takaosan istuvuusongelman siirtämällä takasauman väljyyden sivusaumaan. Kokeilin myös todella leveää lahjetta ja kokeilin eri pituuksia ja takalahkeen poikittaista halkiota. Tähän prototyyppiin tein myös lopullisissa tuotteissa käyttämäni sivusaumataskut.

prototyyppejä

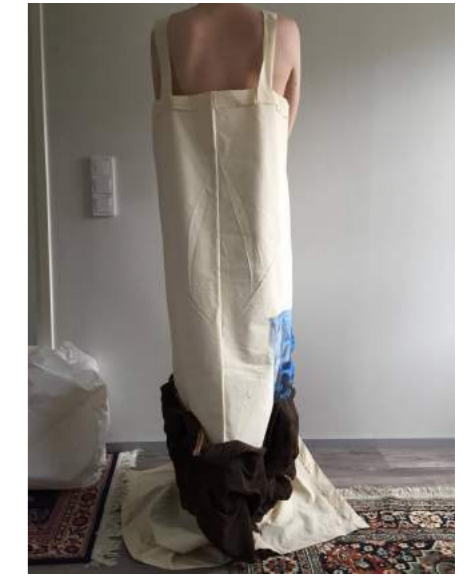
Ensimmäinen housuprototyyppi eri lahjeväljyyksillä. Keskellä takana ongelmia istuvuudessa. Kokeilin lisäksi kaikki tuotteet myös naisnuken päälle varmistaakseni hyvän istuvuuden erimuotoisille vartaloille.

Prototyyppi väljistä olkainhousuista.

Oversized-takin prototyyppi. Kainaloon kasaantui materiaalia, joten alensin kädentietä ja suurensin hihansuuta. Lisäsin myös muotoa takakappaleen ja sivukappaleen väliseen saumaan. Yleisesti prototyyppi kuitenkin vastasi hyvin suunnitelmaani ja sopii mallistooni hyvin.

Kietaisumekon prototyyppi. Mekko on tehty yhdestä palasta ilman leikkuujätettä. Olin tyytyväinen mekon siluettiin ja kokeilin myös aplikointia.

Bomber-takin prototyyppi.

Haalarimekon prototyyppi.

Paitamekon prototyyppi. Hyödynsin prototyypissä valmiita paitoja, joiden päälle hahmottelin laskostettua helmaa. Avasin paitojen hihasaumot takaa, jotta hihat voidaan halutessa pukea. Päädyin käyttämään kyseistä ratkaisua myös valmiissa tuotteessa.

Organza-mekon prototyyppi. Olin tyytyväinen mekon maliin ja testasin myös kolmella nyörillä kiristettävää vyötäröä, joka tuo mekkoon muotoa ja mahdollistaa monipuolisen istuvuuden eri vartaloille. Lopullisessa tuotteessa materiaalina on kaksikerroksinen, tikattu organza, joten tiedostin, että se tulisi olemaan raskaampaa, kuin prototyypin materiaali.

5.6 MATERIAALIN MUOKKAUS

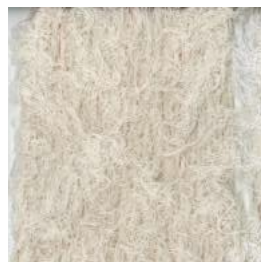
TIKATTU PUUVILLA

Ensimmäinen materiaalinmuokkaustekniikka, jota opinnäytetyömallistossani käytän, on tikattu puuvilla. Materiaali valmistetaan leikattuina kappaleina. Tekniikassa tikataan neljä kerrosta puuvillakangasta päällekkäin, jonka jälkeen leikataan kolme päälimmäistä kerrosta tikkausten välistä. Alimmainen kerros jää yhtenäiseksi ja pitää materiaalin koossa. Leikkuun jälkeen materiaalia pöyhitään käsin, jotta se pestessä purkautuisi paremmin. Tämän jälkeen materiaali pestään.

Tekniikkaa on mahdollista varioida loputtomiin ja teinkin kokeiluja eri materiaaleilla, tikkausväleillä ja kerrosmäärällä. Testien perusteella havaitsin, että 100% puuvilla toimii parhaiten haluamani lopputuloksen saavuttamisessa. Koska tavoitteena oli runsastekstuurinen, raskas, mutta ei kuitenkaan liian jäykkä pinta, totesin neljän kerroksen toimivan parhaiten. Alimmaisena kerroksena käytin kierrätyspuuvillaa esteettisistä syistä, mutta kaikki kerrokset voisivat olla myös samaa materiaalia. Ajan säästämiseksi päädyin käyttämään kahden senttimetrin tikkausväliä.

Kangasta tikatessa kerrokset liikkuvat, jolloin valmiiksi leikattujen kappaleiden koko muuttuu. Tämän välttämiseksi tikkasin kappaleet ensin kahdeksan sentin välein, jonka jälkeen täydensin välit kahteen senttiin. Tikatessa käytin apuna viivoitinta, jotta välit pysyivät tasaisina.

testejä

4 kerrosta
puuvillaa
0,5 cm
tikkausvälit
leikkuu + pesu

3 kerrosta kierrä-
tyspuuvillaa
1 cm tikkausvälit
leikkuu + pesu

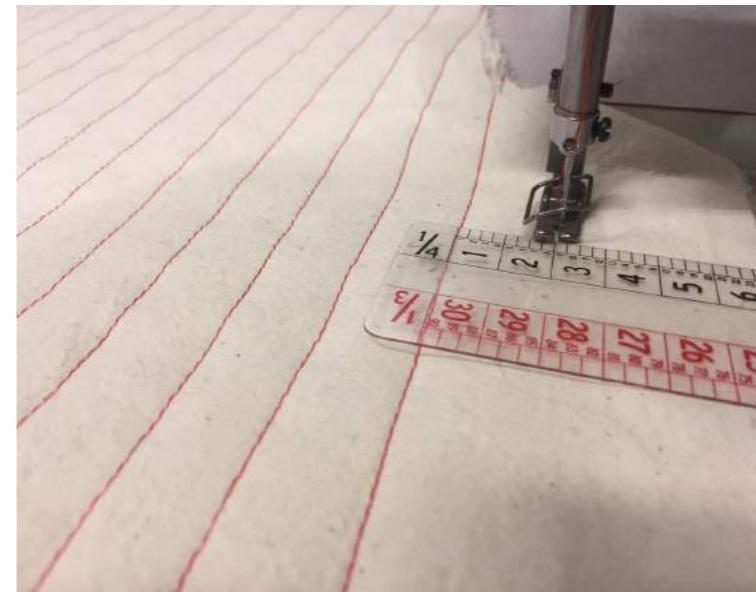
4 kerrosta
puuvillaa
1 cm tikkausvälit
leikkuu + pesu

4 kerrosta
puuvillaa,
osa välissä
olevasta
kerroksesta
värjätty
1 cm tikkausvälit
leikkuu + pesu

3 kerrosta
polyesteriä,
jossa loimi- ja
kudelangat
eriväriset ja
-vahvuiset
1 cm tikkausvälit
leikkuu + pesu

TIKATTU ORGANZA

Toinenkäyttämäni materiaalin muokkaustekniikka on tikattu organza. Materiaali valmistetaan kankaana ja leikataan muotoonsa jälkeenpäin. Tekniikassa kaksi organzakerrosta laitetaan päällekkäin ja väliin asetellaan lankaa ja kangaspaloja halutulla tavalla. Tämän jälkeen kangaspalaan hahmotellaan nuppineuloilla suurpiirteisesti kappaleen muoto, jonka jälkeen organzakerrokset tikataan yhteen merkatulta alueelta. Tikkauksen jälkeen kankaasta leikataan kappale ja reunat huolitellaan yhteen varmuustikkikoneella.

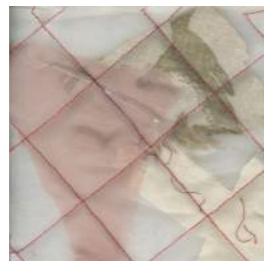
Tein testejä myös vanulla ja siten, että pohjakerros on puuvillakangasta. Halusin kuitenkin lopullisen materiaalin olevan läpinäkyvää, joten päädyin käyttämään molemmissa kerroksissa organzaa. Totesin ristikkäisten tikkausten toimivan parhaiten, sillä ne pitävät välissä olevan materiaalin hyvin paikoillaan. Päädyin myös valmistamaan materiaalin isompina paloina valmiiden kappaleiden sijaan, koska kerrokset liikkuvat tikatessa todella paljon organzan liukkauden vuoksi. Materiaalin luonteen takia myöskään tasaiset tikkausvälit ja tarkat huolitellut lopputulokset eivät ole mahdollisia, joten päätin käyttää tätä edukseni ottamalla ne osaksi suunnittelua ja lopullisen tuotteen muotokieltä. Päädyin jättämään osan kappaleiden reunoista ilman huolittelua ja annoin myös lankojen asettelussa tilaa sattumalle, mikä toimii mielestäni lopullisissa tuotteissa hyvin ja tukee tavoittelemaani esteettistä ilmettä.

testejä

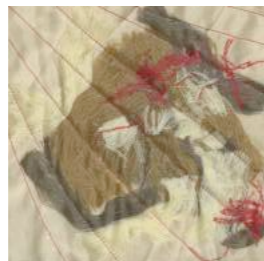

pohjakangas + 2 kerrosta vanua + organza

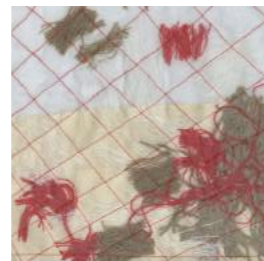
välissä neulelankaa

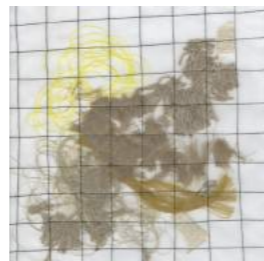
pohjakangas + vanu + organza
välissä kangaspaloja

puuvilla + organza
välissä neulelankaa

2 kerrosta organzaa
välissä puuvillakangasta ja neulelankaa

2 kerrosta organzaa
välissä neulelankaa

6 MALLISTO

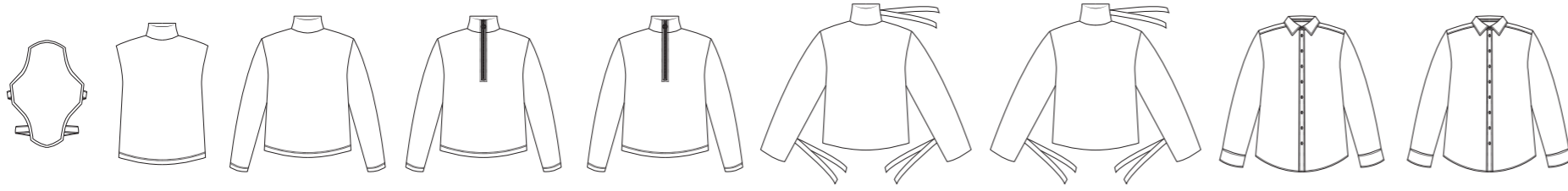
6.1 SUBLIMATE

t r a n s s e a s o n a l
u n g e n d e r e e d

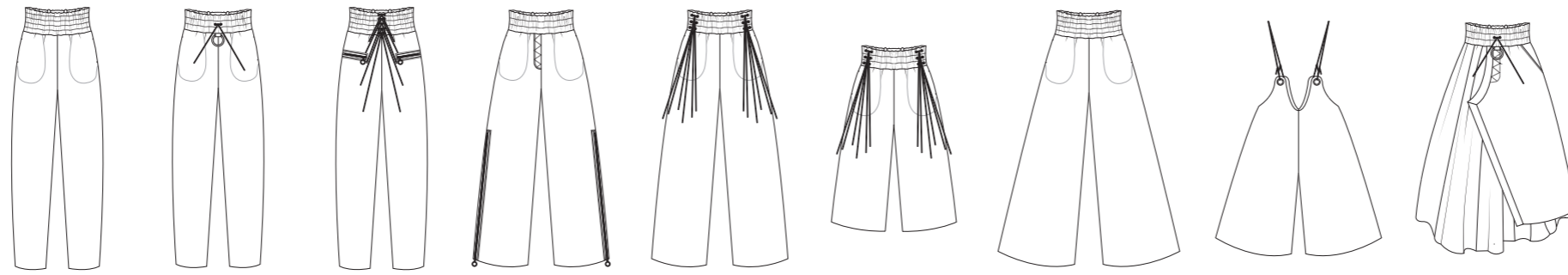

6.2 MALLISTOKARTTA

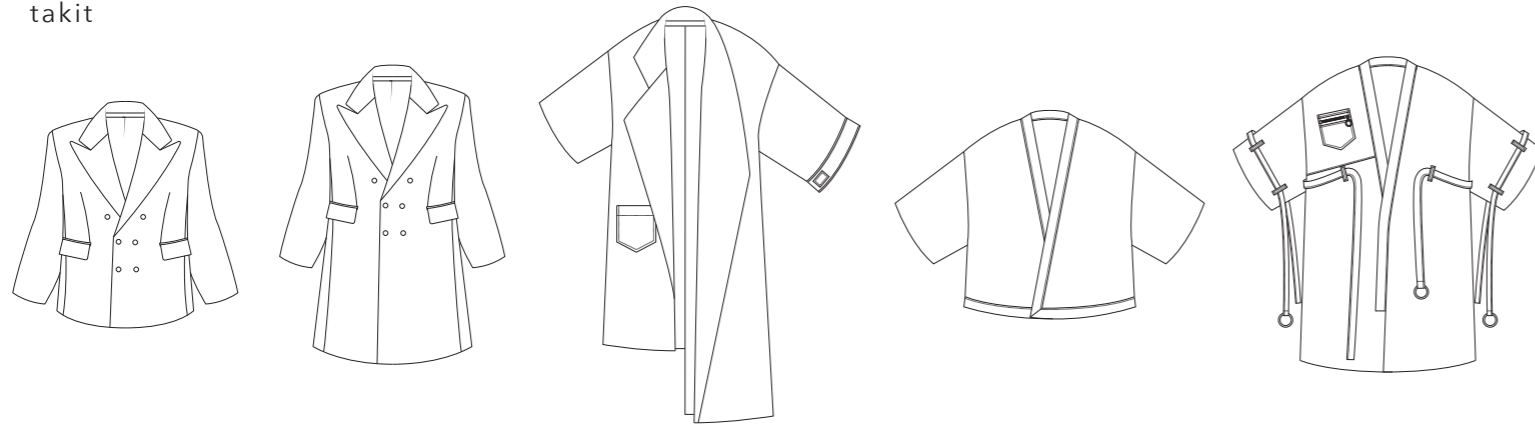
paidat

housut ja hameet

takit

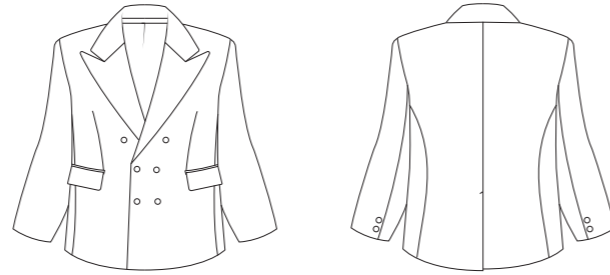
mekot

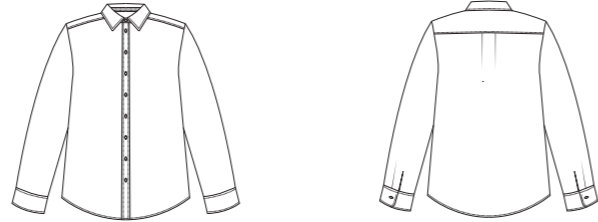
6.3 ASUKOKONAISUUDET

ASUKOKONAISUUS 1

(Palautettava
asukokonaisuus)

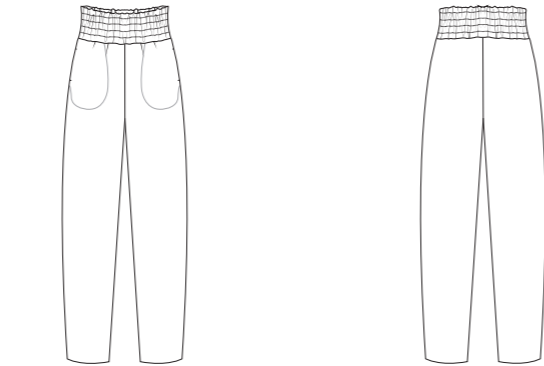

Silkkitakki
(kankaalla päällystetyt napit,
vuoritettu tuote)

Kauluspaita

Silkkihousut
(vyötäröllä viisi
kuminauhakujaa,
sivusaumataskut)

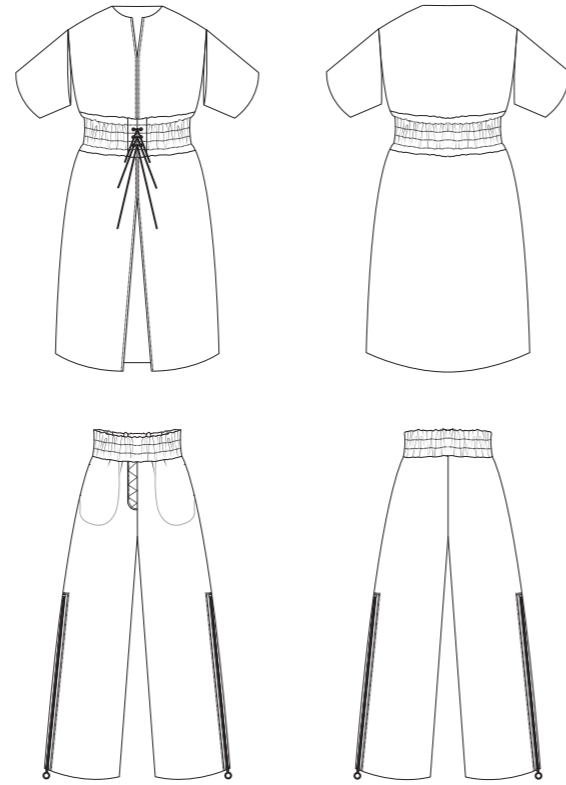

ASUKOKONAISUUS 2

(Palautettava
asukokonaisuus)

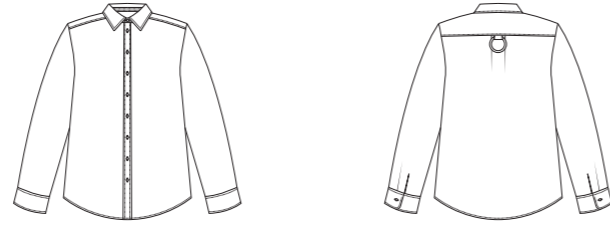
Tikattu organza-mekko
(hihasaumat auki, halkio
edessä sekä ylhäällä, että
alhaalla)

Vakosamettihousut
(sivusaumoissa vetoketjut,
edessä koristelitsi,
sivusaumataskut)

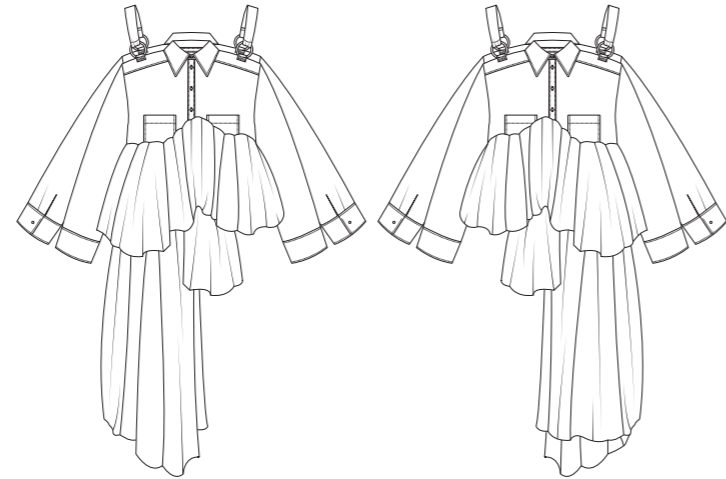

ASUKOKONAISUUS 3

(Palautettava
asukokonaisuus)

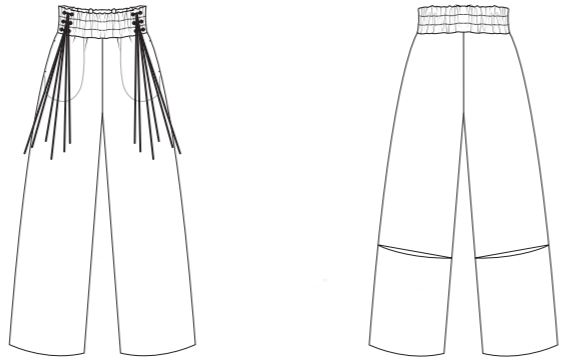

Rengaspaita
(takana metallirengas)

Paitamekko
(paitojen hihasaumat takaa
auki)

Tikatut puuvillahousut
(vyötärönauha
verhoilukangasta, nyöri
kiristys, takalahkeissa
poikittaiset halkiot,
sivusaumataskut)

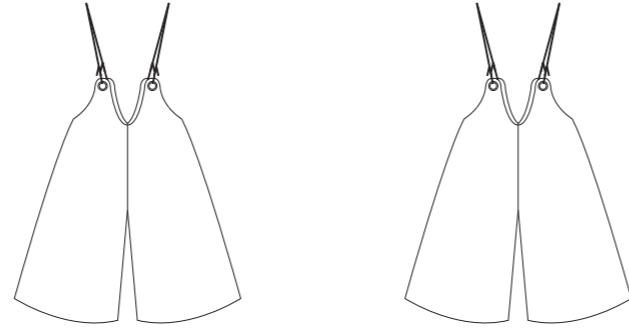
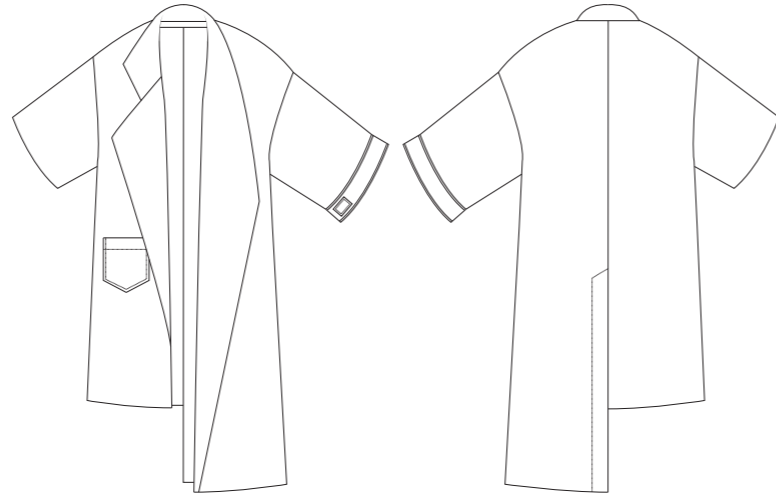

ASUKOKONAISUUS 4

Pitkä takki
(Tikatut organzahihat,
epäsymmetrinen pituus)

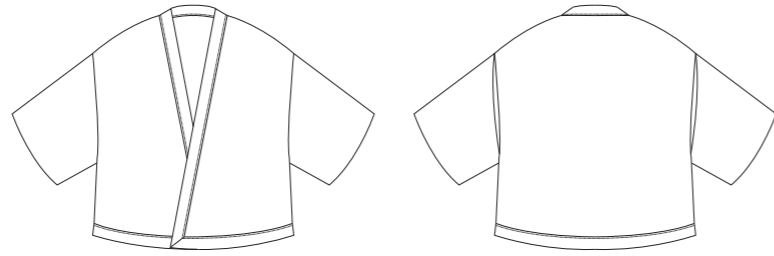
Vakosamettihaarniska
(sidotaan takaa)

Olkainhousut
(olkaimet käännetty
alavaralla ja niissä on suuret
sirkkarenkaat ja säädettävät
nyörit)

ASUKOKONAISUUS 5

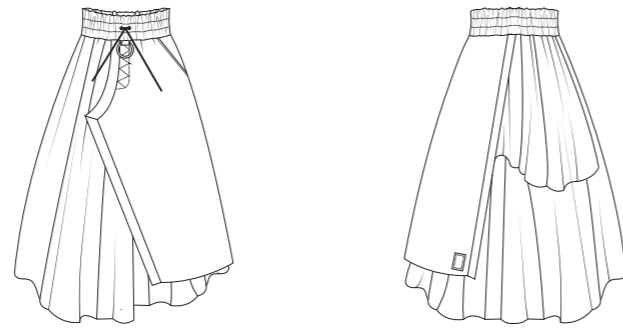
Tikattu puuvillakimono
(Reunus verhoilukangasta,
hihojen takasaumat auki)

Velourpaita
(selässä poikittainen
vetoketju)

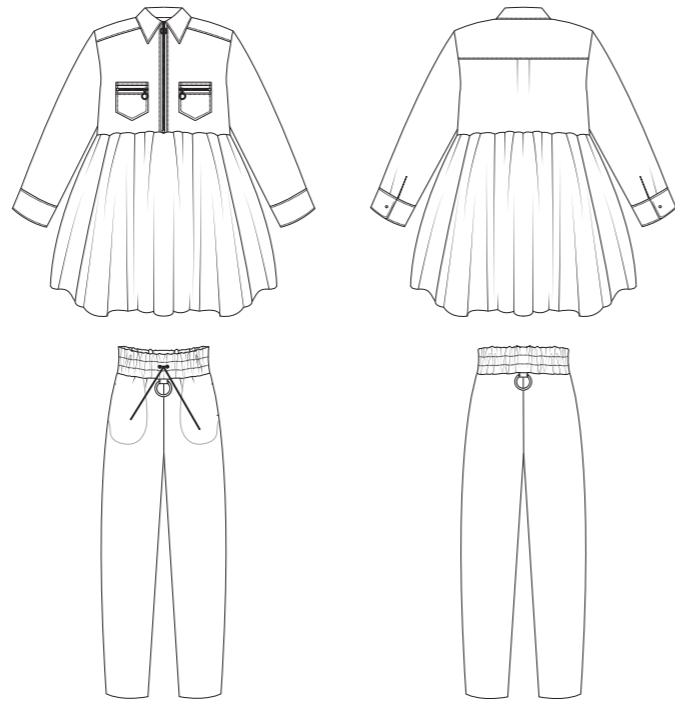
Hame
(vyötärönauha
verhoilukangasta ja edessä

ASUKOKONAISUUS 6

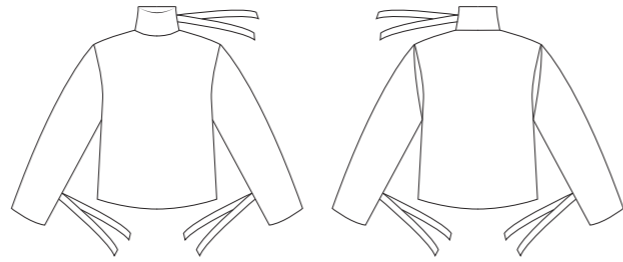
Vakosamettimekko
(vetoketjukiinnitys ja
vetoketjutaskut, vuoritettu
tuote)

Puuvillasekoitehousut
(edessä ja takana
metallirenkaat, kiristys
yhdellä nyörillä,
sivusaumataskut)

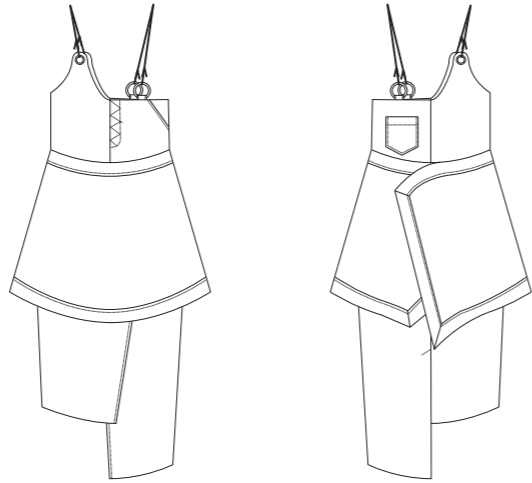

ASUKOKONAISUUS 7

Tikattu organzapaita
(hihansuissa ja kauluksessa
saumoissa paidan
materiaalista valmistetut
kivistysnauhat, hihat auki
takasaumasta)

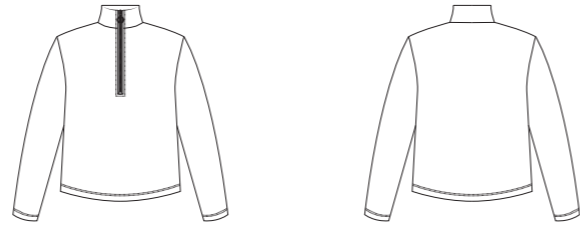

Epäsymmetrinen mekko
(Toisella puolella suuri
sirkkarengas ja säädettävä
nyöri, toisella metallirengas
ja säädettävä nyöri, keskellä
tikattua puuvillaa ja helma
alhaalta epäsymmetrinen)

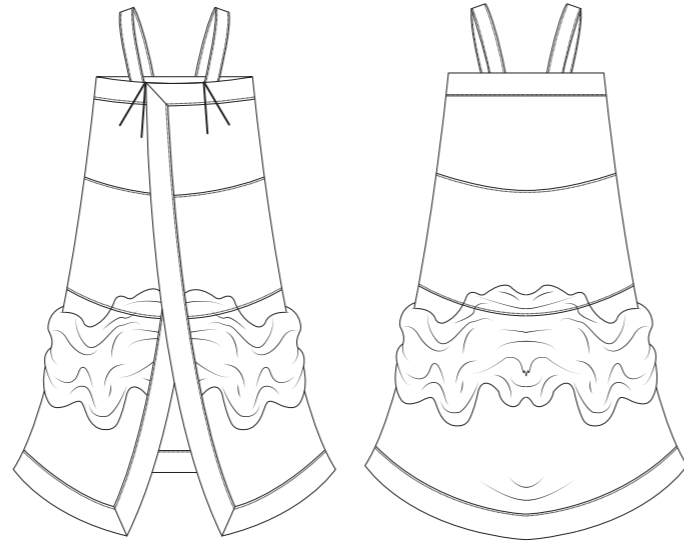

ASUKOKONAISUUS 8

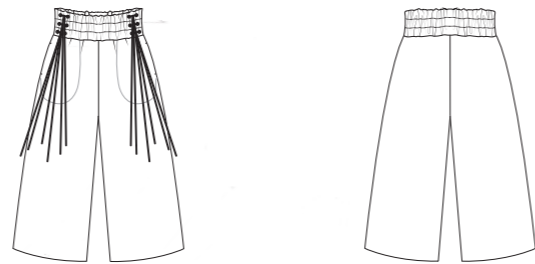
Velourpaita
(edessä vetoketju)

Kietaisumekko
(pohja raakasilkkiä, päällä
tikattua organzaa ja
aplikoituna pliseerattua
kangasta, kiinnitys nyöreillä,
reunus verhoilukangasta)

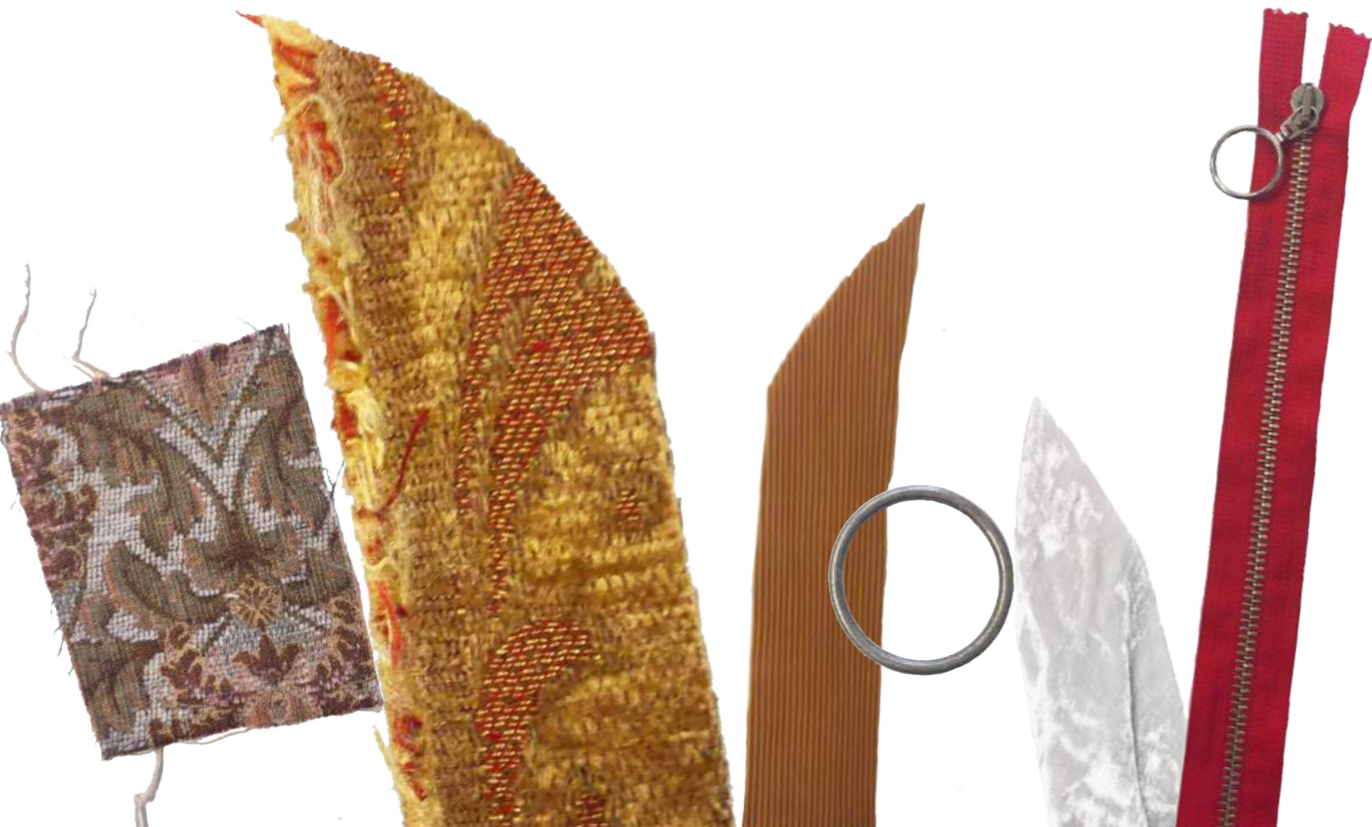
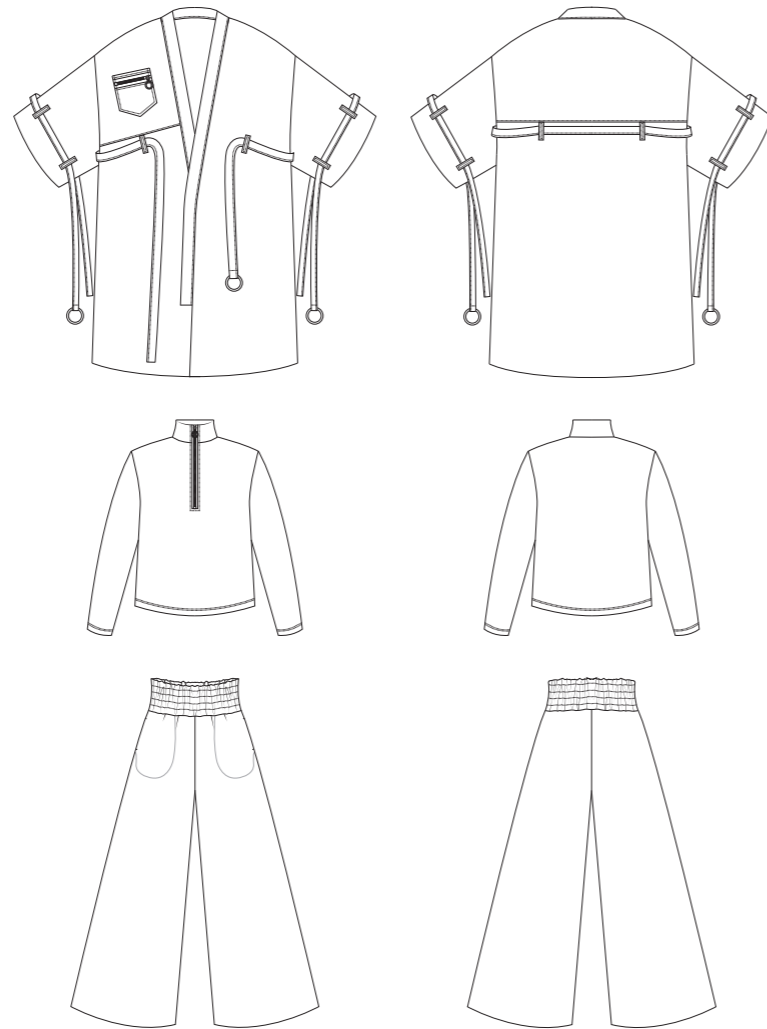
Vakosamettishortsit
(kiristys kolmella nyörillä,
sivusaumataskut)

Pitkä kimono
(toinen ylä-etupuoli ja
takakappaleen yläosa
ja reunus vihertävää
verhoilukangasta,
muu takki kellertävää
verhoilukangasta, vetoketju
tasku ja hihansuiden,
sekä vyötärön pitkissä
kiristysnauhoissa
metallirengaat)

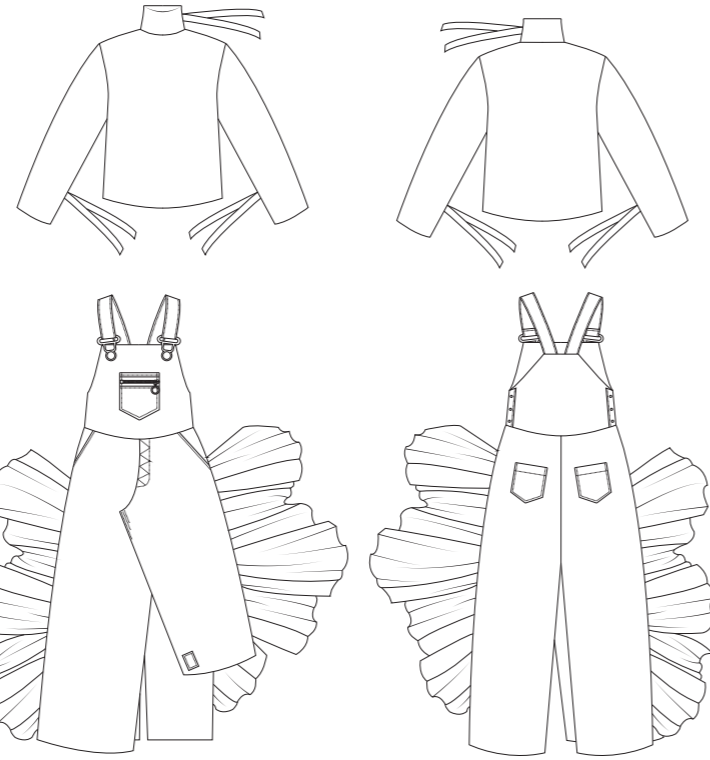
Velourpaita
(edessä vetoketju)

Pliseeratut housut

ASUKOKONAISUUS 10

Pliseerattu paita
(hiansuissa ja kauluksessa
saumoissa paidan
materiaalista valmistetut
kivistysnauhat)

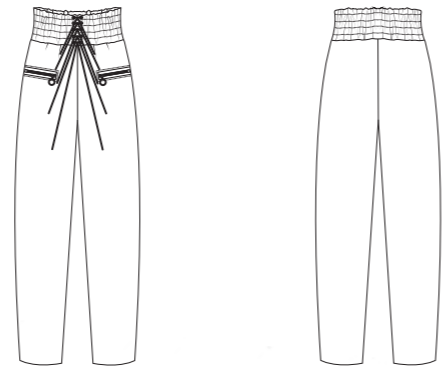
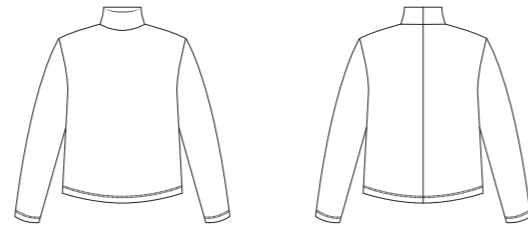
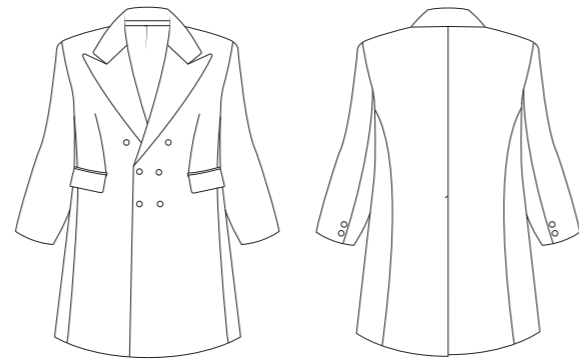
Haalarimekko
(farkkuhaalariolkaimet,
vetoketjutasku, sivuissa
nepparit, epäsymmetrinen
helma ja sivuilla laskostettua
kangasta)

Vakosamettitakki
(kankaalla päällystetyt napit,
vuoritettu tuote)

Velourpaita
(takana sauma)

Vakosamettihousut
(punaista verhoilukangasta,
viisi kuminauhakujaa
ja kiristys viidellä
nyörillä, vetoketjutaskut,
sivusaumataskut)

6 . 4 B R O O D E R

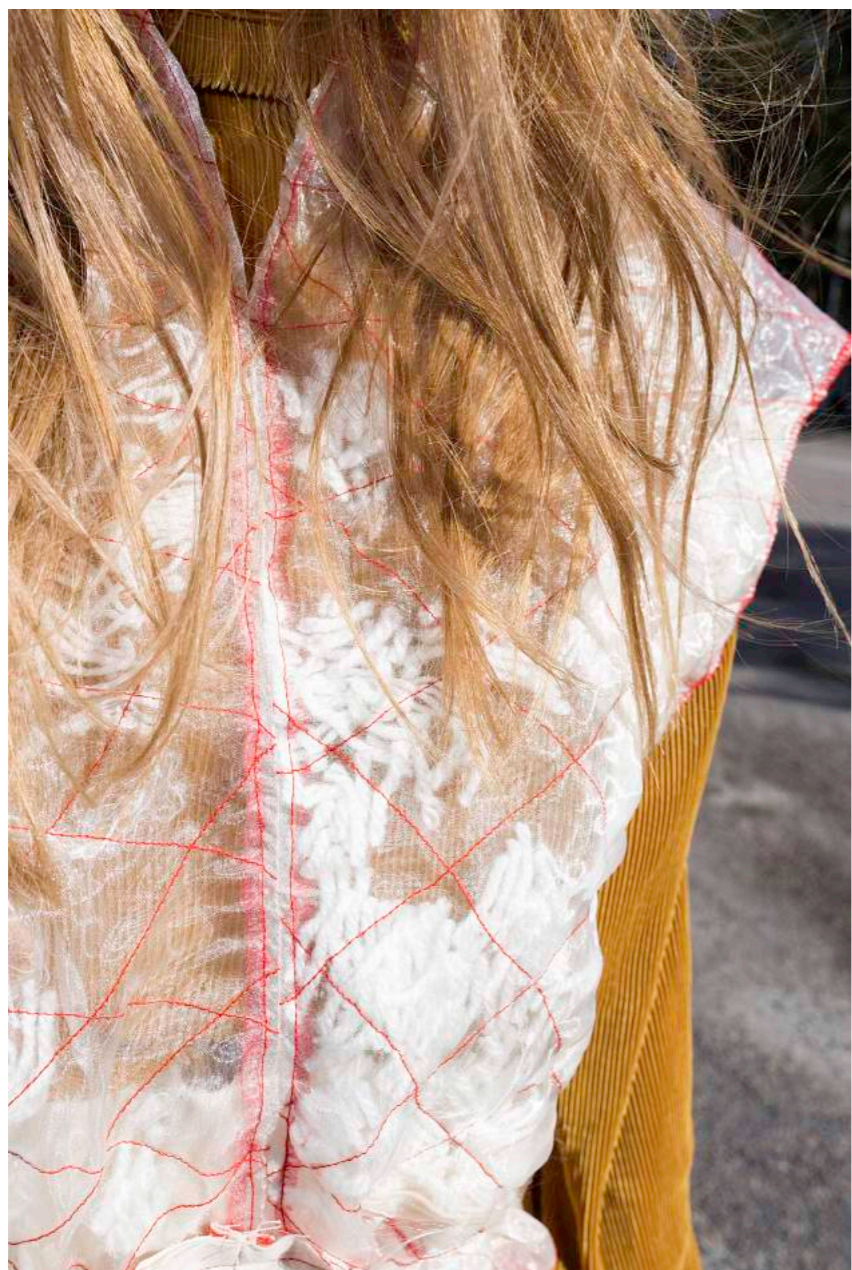
Kuvaus: Adele Hyry
Stailaus: Miska Viitala
Malli: Petra / Paparazzi
MUAH: Leena Waggoner

7 L O P P U P Ä Ä T E L M Ä T

Opinnäytetyöni tutkimuksessa mietin, miten sosiaalista sukupuolta ilmennetään vaateuksella ja miten vaateen sukupuolisidonnaisuutta voidaan häivyttää. Koen löytäneeni kysymyksiin riittävän kattavat vastaukset ja saaneeni hyvän kokonaiskäsityksen siitä, mitä sukupuolittuneisuus vaatteessa tarkoittaa. Koin tekemäni tutkimuksen erittäin mielenkiintoiseksi, sillä aihe on lähellä itseäni myös henkilökohtaisessa elämässäni. Sain tutkimuksesta hyvän pohjan opinnäytetyömallistoni suunnitteluun ja uskon voivani hyödyntää tutkimustani myös tulevilla projekteilla. Mielestäni mallistoni tarjoaa vaatteita, jotka sopivat monenlaisille vartaloille sukupuolesta riippumatta ja myös vallalla olevan sukupuolten kahtiajaon ulkopuolelle jäävä henkilö voisi löytää mallistosta vaatteita, joilla ilmentää omaa sukupuoli-identiteettiään.

Visuaalisessa taustatyössä pohdin, kuinka surrealismin teemoja voisi ilmentää mallistossa. Koen myös visuaalisen tutkimuksen olleen erittäin hedelmällistä ja mielestäni surrealistinen tunnelma välittyy lopullisesta mallistostani haluamalla tavalla. Löysin luonnostellessa ja kaavoittaessa siluetteja, jotka mukailevat niin kirjallista, kuin visuaalistakin tutkimustani ja materiaalit, sekä kehittämäni materiaalinmuokkaustekniikat tukevat kaavoituksellisia ratkaisuja, sekä vahvistavat mallistoni välittämää viestiä. Löysin myös pitkän etsinnän jälkeen mallistooni juuri haluamani laiset vetoketjut ja muut lisämateriaalit. Onnistuin mielestäni luomaan yhtenäisen ja visuaalisesti kiinnostavan kokonaisuuden.

Opinnäytetyön tekeminen eteni alussa hitaasti ja vatvoin turhan kauan joitain asioita, jotka jälkepäin tarkasteltaessa olivat täysin turhia. Tekemäni aikataulu ei pitänyt, mutta se ei ollut itselleni mikään yllätys. Lopullisten asukokonaisuuksien hahmottuminen kesti todella kauan ja niissä tapahtui muutosta ja epäröintiä aivan loppuun saakka. Koska mallisto on kuitenkin opinnäytetyön tärkein osa, koen, että se vaati kaiken mahdollisen ajan kypsymiseensä ja mielestäni malliston yksityiskohtien hiomiseen käytetty aika näkyy lopputuloksessa. Suunnitteluun käytetty aika kuitenkin verotti kirjallisen osuuden hiomiseen ja taittoon jäävää aikaa ja varsinkin lopussa aika tuntui loppuvan täysin kesken. Näin ollen opinnäytetyöni kirjallinen osuus ei ole mielestäni hiottu siihen pisteeseen, kuin olisin halunnut, enkä voi sanoa olevani siihen täysin tyytyväinen.

Prosessin aikana koen kehittyneeni vaatesuunnittelijana kaikilla suunnittelun osa-alueilla ja varsinkin suunnitteluprosessin hahmottaminen tuntuu nyt selkeämmältä. Jälkepäin ymmärrän myös täsmällisemmän aikataulutuksen tärkeyden. Vaikka prosessi tuntuikin välillä etenevän sekavasti ja kokonaisuuden hallinta rakoili, koen kuitenkin saavuttaneeni itselleni asettamani tavoitteet. Jos lähtisin tekemään opinnäytetyötäni uudestaan, tekisin varmasti monet asiat toisin, mutta mielestäni se on vain merkki siitä, että prosessi opetti minulle paljon uutta.

LÄHTEET

KIRJALLINEN LÄHDEMATERIAALI

Harjunen Hannele 2010. Sukupuolittuneen ruumiin muodot ja merkitykset. Teoksessa Juvonen Tuula, Rossi Leena-Maija & Saresma Tuija 2010. Käsikirja sukupuoleen. Helsinki: Hakapaino

Heiskala Risto & Husso Marita 2016. Sukupuolikysymys. Tallinna: Printon Trukikoda

Hyypä Markku T. 1995. Sukupuolten kirjo. Helsinki: Yliopistopaino

Juvonen Tuula, Rossi Leena-Maija & Saresma Tuija 2010. Käsikirja sukupuoleen. Helsinki: Hakapaino

Kaitaro Timo 2001. Runous, raivo, rakkaus. Tampere: Tammer-Paino

Lönnqvist Bo 2008. Vaatteiden valtapeli – näkymätön kulttuurianatomia. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino

Rotkirch Anna 2016. Sukupuolet evoluutioteoriassa. Teoksessa Heiskala Risto & Husso Marita 2016. Sukupuolikysymys. Tallinna: Printon Trukikoda

Svendsen Lars 2004. Mote: Et Filosofisk Essay. Oslo: Universitetsforlaget
(Englanniksi Fashion: a philosophy. 2006. Reaction Books)

Taschen Benedikt 1979. Salvador Dalí – Eksentrisyys ja nerous. Köln: The Hamlyn Publishing Group Ltd.

Vilka Hanna 2010. Sukupuolen ja seksuaalisuuden kohtaaminen. Juva: WS Bookwell Oy

INTERNET-LÄHTEET

Merriam-Webster dictionary
<https://www.merriam-webster.com/dictionary/surrealism>
(Luettu 31.3.2017)

KUVALÄHTEET

Kannen kuva: Adele Hyry

1 Pixy Liao: Niple Kiss (pixyliao.com)

2 Pixy Liao: We are connected (pixyliao.com)

3 Pixy Liao: Trying to live like a pair of Siamese twins (pixyliao.com)

4 Pixy Liao: Playstation (pixyliao.com)

5 Pixy Liao: Homemade sushi roll (pixyliao.com)

6 Pixy Liao: You don't have to be a boy to be my boyfriend (pixyliao.com)

7 Pixy Liao: Photo from the series Experimental Relationship (<https://www.ignant.com/2014/02/18/experimental-relationship-by-pixy-liao/>)

8 Pixy Liao: Photo from the series Experimental Relationship (<https://www.ignant.com/2014/02/18/experimental-relationship-by-pixy-liao/>)

9 Pixy Liao: Ping Pong Balls (pixyliao.com)

10 Salvador Dalí: Slave Market with the Disappearing Bust of Voltaire, 1940
The Salvador Dalí Museum, St. Petersburg, Florida
(<https://www.wikiart.org/en/salvador-dali/slave-market-with-the-disappearing-bust-of-voltaire-1940>)

11 Salvador Dalí: The Desintegration of the Persistence of Memory, 1952-4
The Salvador Dalí Museum, St. Petersburg, Florida
(<http://de.phaidon.com/agenda/art/articles/2016/may/10/salvador-dalis-the-persistence-of-memory-explained/>)

KIITOS!

Minna Cheung
Heikki Saros
Marjut Yli-Mäyry

MUVA13

Meri Hallikainen
Minttu Mäkinen
Jenna-Jenniina Uotila

Perhe
Lähiomaiset
Ystävät

